

Japon Siyasal Sisteminin Gelişimi Üzerine Bir İnceleme (1868-2003)

Hakkı BÜYÜKBAŞ*

ÖZET

Bu çalışma Japon siyasal sisteminin genel özelliklerini tartışmaktadır. Bu çalışmada Japon siyasal sistemi iki önemli aşamada ele alınıp incelenmiştir. Birinci aşama 1868-1945 yıllarını kapsamaktadır. İkinci aşama ise 1947'den başlayarak günümüze kadar devam etmektedir. Japon siyasal sisteminin birinci aşaması oldukça istikrarsız bir dönem olmuştur. Bu dönemde siyasal sistem Japonya'da otoriter hükümet yapısının kurulmasına yol açmıştır. Bu dönemde toplumun siyasal süreçlere katılımı oldukça sınırlıydı. 1947'den günümüze kadar devam eden süreçte, bazı değişikliklerin yapılmasına rağmen, Japon siyasal sisteminin oldukça istikrarlı olduğu söylenebilir. Bu dönemde geniş halk kitlelerinin siyasal katılımına ve sivil toplumun serbestçe örgütlenmesine, kısaca toplumun kendisini siyasette tam olarak ifade etmesine imkân tanınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Japonya, siyasal sistem, yönetim, sivil toplum

An Analysis on Evolution of Japanese Political System (1868-2003)

ABSTRACT

This study discusses general features of Japanese political system. In this paper, the development of Japanese political system has been analyzed in two significant different periods. The first period covers the time span from 1868 to 1945. The second one lasts from 1947 until today. The first period of Japanese political system between 1868 and 1945 can be regarded as unstable. In this period, the political system led Japan to an authoritarian governmental structure. During this period, the participation of civil society in the political process was enormously limited. In the second period, lasting from 1947 until today, political system can be considered as quite stable. Although some changes were carried out, the political system has remained largely coherent and has proven its eventual characteristics until today. During this period, there are possibilities of participation in political process by wider range of civil society. In short, the whole Japanese society could participate in policy making process of the country.

Keywords: Japan, political system, administration, civil society

---

* Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi İİBF Uluslararası İlişkiler Bölümü, hakkibuyukbas@erciyes.edu.tr

Giriş

Japonya, ülkemizin meselelerini açıklamak ve anlamak isteyen Türk aydını ve akademisyenlerinin ilgisini çeken bir ülkedir. Japonya ve Türkiye birçok bakımdan kıyaslanmıştır. İki ülkenin yaklaşık aynı zamanlarda Batılılaşma sürecine girmelerine rağmen, Japonya başarılı sonuç alırken, neden bizim batılılaşma/modernleşme sürecinden umduğumuz sonucun çıkmadığı sorgulanmıştır. Bu nedenle Japonya ve Japonya'nın anlaşılması merak konusu olmuş ve araştırmacılarımızın ilgisini çekmiştir. Ayrıca Japonya, uluslararası sistemde giderek önemini artıran Uzakdoğu bölgesinde ihmal edilemeyecek bir güç olduğu gibi Orta Asya, Yakındoğu gibi Türkiye için önem arz eden bölgesel sistemlerde ve genel olarak dünya siyasetinde ağırlıklı bir ülkedir. Japonya sadece ekonomik bir güç değil, giderek güvenlik ve askeri konularda da artan bir rol üstlenmektedir. Dolayısıyla Japonya'nın anlaşılması ve aydınlatılması, bölge ve dünya siyasetinin açıklanmasına katkı sağlayacaktır. Ne var ki, Japon siyasal sistemi ve bu sistem içerisinde kurumsal iç/dış politika aktörlerinin açıklanması -ki Japonya'nın siyasi öneminin anlaşılması için vazgeçilemez konulardır- herhangi bir şekilde ihmal edilmiştir. Bu çalışma, belirtilen bu eksikliğin giderilmesine katkı sağlamak amacıyla kaleme alınmıştır.

Japon siyasal sistemi, Batı sistemlerinin basit bir kopyası olmamakla beraber; Japon başarısını, siyasal sistemine dayandırmak isteyenlerin söylediği gibi Batı'yı aşan daha üst bir yapı ve oluşum da değildir. Japon siyasal sistemi, 1868-1945 arası ve 1947'den günümüze kadar süren iki önemli aşamadan geçmiştir. Bu çalışmada Japon siyasal sistemi belirtilen aşamalara bağlı olarak iki ayrı dönem halinde ele alınıp incelenmiştir. Japon siyasal sistemi, aktörler, kurumlar ve süreçler bakımından belirli evrelerden geçerek bugünkü temel biçimini almıştır. Dolayısıyla günümüz siyasal sistemini, daha iyi aydınlatmak amacıyla geçirdiği evrelere ışık tutulmuştur. 1868-1945 döneminde Japonya'da siyasal sistemin genel çerçevesi biçimlenmiş ve Batı tipi anayasanın kabul edilmesiyle kesin halini almış ve 1945'e kadar geçerliliğini korumuştur. Japonya'da yeni bir anayasa, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, 1947'de yürürlüğe girmiş ve yeni bir siyasal sistem oluşturulmuştur. Böylece Japon siyasal sistemi, anayasal düzenlemelere koşut olarak iki önemli aşama geçirmiş olmaktadır. Nihayetinde, bugünkü Batı tarzı liberal demokratik siyasal sistem, II. Dünya Savaşı yenilgisi sonrası, tamamen yerleştirilmiş/yerleşmiştir; temel niteliklerini ve istikrarını da günümüze kadar korumuştur.

Birinci aşamada, 1868-1945 arasında Japon toplumu, ekonomisi, siyaseti sürekli bir değişim içindedir. Ülke henüz uluslararası toplumda kendine uygun gördüğü bir yer edinme arayışı içindedir. Bu nedenle bu dönemde bir istikrardan söz etmek güçtür. İkinci dönemde ülke siyasetinin genel çerçevesi belirlenmiştir ve Japonya, ne yapacağını/yapmak durumunda olduğunu bilmektedir. Dolayısıyla siyasal sistem de buna uygun olarak belli bir istikrar kazanmıştır. Şunu da ilave etmek gerekir ki, Japon siyasal sistemi 2003'den başlayarak köklü değilse bile bazı önemli değişiklikler geçirmektedir. Bu değişik ve dönüşümlerin incelenmesi ayrı bir makale olarak tasarlandığından, burada incelememiz 2003'e kadar söz konusu olan gelişmeler irdelenmiştir. Japon siyasal sistemi yapılan kronolojik bölümlenmeye uygun olarak, aşağıda sırasıyla ele alınmıştır.

I.Meiji-Restorasyonu: Batılılaşma Süreci ve Siyasal Sistem (1869-1945)

Modern Japonya'nın tarihi, doğru olarak 1868 ile başlatılmaktadır¹. Japonya'nın modernleşme tarihinde, önemli bir dönüm noktası olan 1868'de başlatılan köklü değişim hareketlerinin bir devrim mi, darbe mi, yoksa bir reform mu olarak tanımlamak gerektiği hususunda araştırmacılar arasında bir oybirliğinden söz etmek mümkün gözüküyor. Ancak, Japonya'da söz konusu tarihle başlatılıp 1912'ye kadar sürdürülen hareketi², Meiji Restorasyonu olarak tanımlamak, sosyal bilimler yazınında oldukça yaygın bir tutumdur³. Meiji Ishin olarak anılan İmparator Mutsuhito, 1868'de tahta geçmiş ve ülkesini Batı örneğine göre biçimlendirecek batılılaştırma/modernleştirme kararını vermiştir. Japonya, aynı tarihte geleneksel siyasal sistemini terk ederek, Batı tipi siyasal sistemi benimseyip uygulamaya başlamıştır. Yeni siyasal sistem, batılılaşma projesinin bir parçası olmuştur. Ne var ki, Japonya'nın modernleşme kararı, Türkiye gibi özgür bir iradenin sonucu olarak değil, sömürge arayışında olan ABD ve İngiltere gibi Batı devletlerinin zorlamalarının neticesinde olmuştur. O güne kadar Batı dünyasına karşı kapalı bir yaşam sürdüren Japonya, 1853'te ABD savaş gemileri tarafından topraklarını Batı ülkelerine açmaya zorlanmıştır. Bu zorlama sonucu, Japon siyasi karar vericileri, sömürgeleştirilme endişesiyle, ABD'nin savaş gemileri gölgesinde ilettiği taleplerine olumlu cevap vermek durumunda kalmışlardır. Siyasal yönetim, ABD'nin dayattığı antlaşma maddelerini imzalayarak ülkeyi, Batı ile ticaret ve diğer türden ilişkilere açmıştır. Böylece sömürgeleştirilme tehdidinin aşılacağı umulmuştur. Batılılaşma yönünde karar verildikten sonra bu kararın, toplumsal, siyasal ve ekonomik düzeyde nasıl uygulanacağı ve bunların sonucu olarak umulan ulusal gelişimin nasıl sağlanacağı başlıca sorun olmuştur. Bunun için de öncelikle devletin yeniden yapılandırılması gerekiyordu⁴.

Siyasal, Toplumsal ve Ekonomik Transformasyon

Geleneksel güçlerin Batı karşısındaki başarısızlığı sabit olduktan sonra, ülkeyi güçlendirecek ve kalkınmayı sağlayacak unsurun reformcu güçlerin olacağı yönünde bir kanaat meydana gelmiştir. O güne kadar siyasi güç dengesi dışında kalan kutsal Tenno, artık ülke siyasetinin merkezine yerleşecektir⁵. 1868'de iktidara gelen Tenno (Meiji Ishin), reformcudur. Batılılaşma yönünde kararını vermiş ve yaklaşık 34 milyon nüfusa ulaşan Japon toplumunun geleceğini kurtarmak birincil önemde sayılmıştır⁶.

Yukarıda belirtilen genel çerçeveye uygun olarak, yönetim seçkinleri bir heyet oluşturmuş (Iwakura Mission) ve bu heyetin Batı devletlerini ziyaret ederek siyasi ve

¹ Janet E. Hunter, *Modern Japonya'nın Tarihi*, (Müfit Günay), İmge, Ankara, 2002.

² Japon tarihinin dönemlendirilmesi, İmparator'un (Tenno) imparatorluk tacını giymesinden ölümüne kadar geçen süreye göre yapılmaktadır. Buna göre, 1868-1912 arası Meiji Dönemi; 1912-1925 Taisho Dönemi, 1926-1989 arası Showa, 1989'dan günümüze kadar olan dönem ise Heisei Dönemi olarak adlandırılmaktadır.

³ William G. Beasley, *The Meiji Restoration*, Stanford, 1972.

⁴ Hakkı Büyükbaş, "Japon Modernleşmesi Üzerine (1868-1912)", *Bilimname 3*, Kayseri, 2003, s. 66.

⁵ Türk modernleşmesi örneğinde tam tersi bir gelişme yaşanmıştır. Kutsal ve savaşçı kişiliği olan Halife, siyasetin dışına itilirken, Japonya'da siyaset dışı (üstü) yaşayan ve barışı temsil eden Tenno, 1868'de siyasetin merkezine getirilmiştir.

⁶ D. Eleanor Westney, *Imitation and Innovation: The Transfer of Western Organization Pattern to Meiji Japan*. Harvard University Press, Cambridge, 1987.

ekonomik görüşmeler yapması istenmiştir. Anayasa hazırlanmasına ilişkin, iç ve dış ekonomik ilişkilerin nasıl kurulacağı ve Japonya'nın Batı devletler sistemine eklenerek, Batı devletler düzeni çerçevesinde gelişmesine nasıl katkı sağlanacağına dair bilgiler, rapor haline getirilip daha sonra uygulamaya konmuştur. Ülke idaresi modernleştirilmiş, ülke idari bakımdan vilayetlere bölünerek, geleneksel hanlık veya kabile ayrışması yerine, idari merkezîyet sağlanmıştır. Böylece geleneksel toplumsal/ekonomik sınıflar kaldırılmıştır. Askeri bürokraside de yenileşme ve merkezileşme yönünde önemli adımlar atılmıştır. Sonuç olarak, siyasi kararın verilmesinden sonra, yenileşme, her şeyden önce yeni siyasi kurumların ve merkezi hükümetin kurulmasıyla başlamıştır. Bunun için ülke çapında geniş bir bürokratik yönetim aygıtı tesis edilmiş; 'ulus-devlet' örneğine göre yeniden örgütlenmeye başlanmıştır

Devlet Organları ve İşleyiş Biçimleri

Japonya'da Batı örneğinde ilk modern Anayasa 29 Kasım 1890'da yürürlüğe girmiştir. Meiji Anayasası reformcu güçlerin en önemli başarılarından biri olmuştur. Anayasanın hazırlanmasında İngiltere ve Prusya örnekleri tartışılmış ve daha otoriter bir düzeni öngören ve İmparator'a daha geniş yetki veren Prusya anayasal düzen anlayışı benimsenmiştir. Anayasa, monarşik siyasi bir düzeni öngörmüştür. Dolayısıyla Japon siyasi sistemini anayasal monarşi olarak tanımlamak uygun gözükmemektedir. Bu Anayasa 1946'ya kadar yürürlükte kalmıştır⁷. Otokratik bir düzeni öngören Japon siyasi sisteminin yeni örgütlenme hiyerarşisinin tepesinde İmparator Tenno yer alacaktır. İmparator Tenno, bir değer kaynağı olarak ulusun birliğini ve bütünlüğünü temsil görevini ifa edecektir. Kurulan geniş bürokrasi de İmparator Tenno'nun emirlerinin uygulanmasına yardımcı olacaktır. Halk, İmparator Tenno'ya karşı itaatle yükümlü olup belli vazifeleri yerine getirecek ve aynı zamanda da vergisini düzenli olarak ödeyecektir. Mutlak egemen sayılan Tenno, topluma karşı sorumluluğunu bilmektedir. Toplum da Tenno'ya itaat ederek görevini yerine getirecektir. Zira Tenno 'gökyüzünün düzenini' yeryüzünde temsil etmekle görevlidir. Dolayısıyla Tenno ve toplum birbirlerine ahlaki bağlarla bağlıdır. Ülke siyasetinin biçimlendirilmesinde önemli siyasi kurumlar olarak, İmparator Tenno'nun yanında, 'İhtiyarlar Heyeti' ve 'Gizli Devlet Konseyi' öne çıkmıştır. Japon siyasi sisteminin önemli aktörleri olan bu kurumlar, çeşitli toplumsal gruplar tarafından oligarşik yapısı dolayısıyla sıkça eleştirilmiştir. Özellikle siyasi karar oluşumunda partilere, halkın katılımına ve kamuoyu oluşturma çalışmalarına fırsat tanınmaması başlıca eleştiri konusu olmuştur. Daha sonra Yönetim, bu taleplere cevap olarak, kabine ve seçim sistemini, dolayısıyla ulusal meclisi ihdas etmiştir. İlk seçimler de 1890'da yapılmıştır. Artık toplumsal gruplar arasında çıkar farklılığının olabileceği kabul edilmiş ve bunların siyasi güç merkezini 'ele geçirmek veya etkilemek' amacıyla birbirleriyle rekabet edebilecekleri de kabul edilmiş olmaktadır. Artık, söz konusu çıkar farklılığının tanınması dolayısıyla, Batı devletleri kendi çıkarlarıyla uyuşan herhangi bir toplumsal grubu destekleyerek, Japon iç siyasetini de etkileyebileceklerdir. Zaten, Batı devletler sistemi ulus-devlet

⁷ Hans Jürgen Mayer - Manfred Pohl (Ed.), *Länderbericht Japan, Geographie, Geschichte, Politik, Wirtschaft, Gesellschaft, Kultur*, Bundeszentrale für Politische Bildung, Bonn, 1994; Claudia Derichs ve Thomas Heberer (Ed.), *Einführung in die politischen Systeme Ostasiens*, Leske-Budrich, Opladen, 2003.

anlayışına göre yapılandığına göre, uluslarına birbirlerinden farklı çıkarları olduğu kabul edilmektedir. Ülke içinde de farklı gruplar arası rekabet ve çekişmeye fırsat tanındığından, bunların birbirleriyle rekabet etmeleri ve ülke-aşırı çıkar gruplarıyla da çıkarları uyduğu ölçüde, bunların işbirliği içine girmeleri anlaşılır bir durum sayılmaktadır. 1868'den sonra Japonya'da zaten çeşitli toplumsal gruplar biçimlenmeye başlamış ve bunlar partisel örgütlenme düzeyine ulaşmış durumdaydılar. Söz konusu gruplar 1890'da yapılan seçimlerde yer almışlardır⁸. Ancak bu grupların çalışmaları, oligarşik merkez tarafından "kamu düzenine zarar verebileceği" endişesiyle denetim altına alınmıştır. İlk parti, 'Halk Yurtsever Cemiyeti' 1874'de kurulmuş ve temsil hakkının tanınması ve genişletilmesi çağrısı yapmıştır. Bir diğer parti de 1881'de "Liberal Parti" olup II. Dünya Savaşı'ndan sonra kurulan ve ülke siyasetinde önemli bir rol oynayan "Liberal Demokratik Parti"nin öncüsüdür. Merkezi hükümete eleştirel olarak yaklaşan çeşitli gruplar, "Liberal Parti" örneğine göre giderek örgütlenmişler ve sayıları bir hayli artmıştır. Japon parlamentosunda partilerin gerçek etkisi ancak Taisho döneminde (1918-1932) görülmeye başlamış ve hükümet ilk defa parti liderleri tarafından kurulmuştur. Ancak 1930'lu yıllarda Japon militarizminin yavaş yavaş tırmanmasıyla siyasi partiler, siyasi aktör kimliklerini yeniden kaybetmişlerdir. 1874-1945 yılları arasında irili-ufaklı toplam 63 parti kurulmuştur. Partilerin gerçek bir siyasi aktör olması ise, ancak II. Dünya Savaşı sonrası Japon siyasal sisteminde mümkün olacaktır.

Anayasal Monarşi ve Kraliyet

Tenno, kişi ve kurum olarak, 1945'e kadar geçerli olan Meiji Anayasası'nda yer almış siyasi, askeri ve kültürel alanda egemen tek güç olarak kabul edilmiştir. Tenno devletin başı ve ordunun başkomutanı olarak savaş ve barışa karar verebilen tek mercidir. Dolayısıyla Meiji Anayasasına göre, mutlak otorite ve egemenlik Monark'a, yani Tenno'ya ayrılmıştır. Tenno, tanrısal kişiliği dolayısıyla toplum tarafından itaat edilen bir kişiliktir ve anayasa metinlerinde kendisine yüksek derecede egemenlik hakkının tanınması yadigarlanmamış, meşru bulunmuştur. Ancak Tenno, 1192-1867 arası süren Şogunluk (bakufu) döneminde, siyasetin merkezinde yer almamış, Şintoizmin baş papazı olması nedeniyle, dini ayinlerde törensel roller üstlenmişti. Siyaset görevi Şogunluk tarafından ifa edilmişti. Şintoizmi açıklama çabaları çerçevesinde geliştirilen efsaneye göre Şinto, Tanrılarında en önemlisi Güneş Tanrıçası Amaterusu O-mikami olup Güneş Tanrıçası, kendi soyundan gelen ve Japonya'yı İ. Ö. 660'da kurduğu söylenen Jinmu'yu (Kutsal Savaşçı), kaos içinde bulunan dünyayı düzeltmesi için göndermiştir⁹. Halk arasında paylaşılan bu yaygın inanış, İmparatora, yani Tenno'ya siyasal sistemde merkezi bir rol oynaması için bir meşruiyet çerçevesi sunmuştur¹⁰.

⁸ Junji Banno - Kenichi Ohno, "The Flexible Structure of Politics in Meiji Japan", *Research Paper 07*, Developmental Leadership Program, Australian Government Aid, April 2010, s. 1-43; James L. Huffman, *Creating a Public People and Press in Meiji Japan*, University of Hawaii Press, Honolulu, 1986.

⁹Yoko Arisaka, "Beyond East and West: Nishida's Universalism and Postcolonial Critique", *The Review of Politics* (59:3), 1997; Y. Arisaka, "The Nishida Enigma: 'The Principle of the New World Order' (1943)", *Monumenta Nipponica* (51:1), 1996, s. 102.

¹⁰ Margaret Mehl, *History and the State in Nineteenth-Century Japan*, St. Martin's Press, New York, 1988, s. 74 ve 77.

İmparatorluk sülalesi, Japonya'nın kurucusu olduğuna inanılan ilk İmparator Jinmu'dan günümüze kadar bir kırılmaya uğramadan gelmiştir. Hanedanlık Amerikan işgaline rağmen ayakta kalmayı başarmıştır. İşgal yönetimi altında yapılan Anayasada İmparator, egemenlik hakkını kaybetmiştir ama "Japonya ve Japon Halkının Birliğinin Sembolü" olarak kalmayı başarmıştır. Tenno'nun ülke siyasetinde önemli bir güç merkezi olması durumu, tüm siyasal gelişmeleri Tenno'nun biçimlendirdiği anlamına gelmemiştir. Tenno, eldeki gücünü anayasal düzen içinde kullanmakta, gerekli görülen noktalarda ise gelişmeler kendi iç dinamizmine bırakılmaktadır.

Parlamento, Kabine, Gizli Devlet Konseyi, İhtiyarlar Heyeti ve Yargı

Meiji dönemi siyasal sisteminde en etkili kurum ve aktör İmparatorluk Sarayı ve İmparator Tenno olmakla birlikte, Tenno'ya ülke yönetiminde yardımcı olan bazı kurumlar da ihdas edilmiştir. İmparatora yardımcı olan organlar, özellikle "Gizli Devlet Konseyi" ve "İhtiyarlar Heyeti", oligarşik bir yapı arz ediyorlardı ve ülke siyasetinin biçimlenmesinde belirleyici oranda rol oynuyorlardı. İmparator, ancak gerekli gördüğü durumlarda yetkisini kullanıyordu. Ulusal barış ve sükûnun korunması amacıyla, partilerin kamuoyu çalışmaları 1887'de yeni bir düzenlemeyle kısıtlanmıştır. Ancak söz konusu parti ve grupların temsilcilerinin bir kısmı 1890 seçimlerinde parlamentoya girebilmişlerdir. Bununla beraber, merkezi hükümete yakın ve oligarşik yapıyı savunan grup temsilcileri de parlamentoya taşınabilmişlerdir. Ne var ki, parlamento mevcut siyasal sistemde önemli bir rol oynamaktan uzaktır. Kabine, Tenno adına oligarşik sınıf tarafından atanıyordu. Başbakan, partiler üstü bir kişilik sayılıyordu. Kabineyi atama yetkisi başbakana aitti. Devletin/ülkenin 'yüce menfaati' için kabinenin partiler üstü olması gerektiği düşünülüyordu. Bu da esasen hükümetin siyasal partilere kuşkuyla bakmasından öte bir anlam taşııyordu. Siyasi partilerin yabancı devletlerin ülkedeki birer uzantısı olabileceği endişesi, Yönetim seçkinlerinin başlıca kaygısı olmuştur. Oligarklar, eleştirilerin yoğunlaşması üzerine kabineden çekilmişlerdir. Ancak "İhtiyarlar Heyeti" (genro) ve "Gizli Devlet Konseyi" (sumitsuin) organlarını oluşturarak etkilerini sürdürmüşlerdir¹¹ Altı veya yedi kişiden oluşan İhtiyarlar Heyeti, esasen bir anayasal organ olmamakla birlikte, Japon siyasetinde oldukça etkili olmuştur. Buna karşın, üyeleri Tenno tarafından atanan Gizli Devlet Konseyi, anayasal bir organdır. Konsey, ülke siyasetinin biçimlendirilmesinde oldukça etkili bir rol oynamıştır. Meiji dönemi başbakanları, hayatlarında en az bir defa, ama mutlaka Konsey'de üye olmuş kişilerdir. Ancak Gizli Devlet Konseyi'nin etkisi 1920'li yıllarda giderek zayıflamıştır. Japon parlamentosu iki meclisli olup İngiltere örneğine göre biçimlenmiştir. Bunlar Senato ve Milletvekili Meclisidir. Senato (House of Lords) seçilmiş kişilerden değil, Kraliyet ve aristokrat sınıftan olan kişilerden oluşmuştur. Tenno, ülkesi için önemli işleri başarmış kişileri senatoya atayarak, yaptıkları hizmetlerden dolayı ödüllendirmiştir. Milletvekili Meclisi'ni ise seçimle halktan yetki alan kişiler oluşturmuştur. Ancak burada seçim hakkı olan kişilerin oldukça sınırlı olduğu göz önünde tutulmalıdır. 1890'da yapılan ilk parlamento seçimlerine toplam seçmenin ancak % 1,1'i katılabilmiştir. Ülkede mutlak egemen olan Tenno, gerekli gördüğü takdirde Senato ve Meclisi feshetme yetkisine sahip bulunuyordu. Bakanların temel görevi, kendi alanlarında Tenno'ya danışmanlık

¹¹Claudia Derichs - Thomas Heberer, *a.g.e.* s. 142-43 ve 148.

yapmaktı. Hükümet parlamentoya karşı değil, Tenno'ya karşı sorumluydu. Hükümet, 1920'li yıllara kadar genellikle İhtiyarlar Heyeti tarafından belirleniyordu. Formel bir bağı olmamasına ve anayasal destekten yoksun olmasına rağmen İhtiyarlar Heyeti, etkili bir organ olarak Japon siyasetinin bir gerçeği olmuştur¹². İhtiyarlar Heyeti üyeleri de saygın ve ülkeleri için önemli işler yaptığı düşünülen kişiliklerden oluşmuştu. Mahkemelerin örgütlenmesi yasalara göre belirlenmiştir. Mahkemeler halka açık olup, Tenno'nun halkına tanıdığı ve yasaların vatandaşlara tanıdığı özgürlük ve haklar çerçevesinde belirlenen hükümlere göre çalışmışlardır¹³.

Yukarıda belirtilen, siyasal karar mekanizmasının aktörlerini oluşturan kurumlar, öncelikle ülkenin batılılaştırılması projesini başarıyla uygulamışlar ve böylelikle toplum bir dönüşüm geçirmiştir (1868-1912). Batılılaşma artık geri dönülemez bir sürece girmiştir. Ülkedeki bölgesel bölünmüşlük, güçlü bir merkezi idare ve yeni yolların inşasıyla aşılmış ve bütünleşmiş pazarıyla bir ulus devlet oluşturulmuştur. Japonya, Batı devletlerinin dayattığı egemenliği kısıtlayan antlaşma hükümlerinden, yani kapitülasyonlardan kurtulmuş ve 1912'ye gelindiğinde tam bir bağımsız devlet kimliği kazanmıştır.

Dış Politika Gelişme ve Süreçleri

Japonya'nın egemenliğini kısıtlayan antlaşmalar, Japon reform süreci dönülmez bir aşamaya geldikten sonra ve Batı devletlerinin "iyi niyeti" neticesinde 1911'de tamamen kaldırılmıştır. Japonya, 1902'de İngiltere ile bir ittifak antlaşması imzalayarak Batı devletlerinin bölgedeki destekçisi olabileceğini göstermiş ve Batı kulübüne üye olmak amacıyla da beklenen asgari koşulları yerine getirmiştir. Bu çerçevede Japonya, 1894/95'de Çin'in Batı'ya açılması amacıyla başarılı bir savaş yürütmüş ve Çin'i önemli bir tazminat ödemeye mahkûm etmiştir. Daha sonra, 1905'de İngiltere ile ittifaka dayanarak, Rusya'ya karşı zaferle tamamlanan bir savaş açmıştır. Bu savaşla Rusya'nın bölgede İngiltere aleyhine yayılması durdurulmuştur¹⁴. 1910'da da Kore sömürgeleştirilmiştir. Çin'den tahsil edilen tazminat Japonya'nın endüstrisini önemli ölçüde finanse etmiş olmasına karşın, Rusya ile yapılan savaş sonunda herhangi bir tazminat alınmamıştır. Bu savaşlar, geleneksel Uzakdoğu devletler sistemini yıkarak, bölgede Batı ve Japonya üstünlüğüne dayalı yeni bir devletler düzeninin yerleşmesinin yolunu aralamıştır¹⁵. Bir başka ifadeyle, Batı etkisi ülkenin dış politikasını önemli ölçüde biçimlendirirken, aynı zamanda ekonomik ve iç politika gelişimini de etkilemiştir.

Ekonomik Gelişme

Meiji döneminde ülke ekonomisinde bir hayli iyileşme olmuştur. Bir girişimci sınıfın oluşması ve teknik becerileri edinen bir yerli elit kesim oluşturulmuştur. Hükümet piyasa koşullarının oluşmasında aktif rol almış ve gerekli alt yapıyı hazırlamıştır. Dış

¹² Claudia Derichs - Thomas Heberer (Ed.), *a.g.e.*, s. 150.

¹³ Banno, Junji *Democracy in Pre-War Japan: Concepts of Government, 1871-1937: Collected Essays*, (Çev. Andrew Fraser), Routledge, 2001; Hans Jürgen Mayer ve Manfred Pohl (Ed.), *a.g.e.* s. 62-64.

¹⁴ Hakkı Büyükbaş, "Rusya'nın Uzakdoğu Sınır Politikası", *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, Sayı 148, Ocak-Şubat 2004, s. 187-204.

¹⁵ Hakkı Büyükbaş, "Meiji Dönemi Japon Dış Politikası ve Bölgesel Rolü Üzerine Bir Değerlendirme", *Kamu Hukuku Arşivi*, Yıl 7, Sayı 14, Mart 2004, 97-126.

ticaret gelişmiş ve dış bağlantılar güçlenmiştir. Ancak 1912'de Japonya, klasik endüstri ülkesi düzeyine ulaşamamıştır. Bu düzeye ancak, Japon sömürgeciliğinin başlaması ve Birinci Dünya Savaşı gelişmeleri dolayısıyla ulaşılabilmiştir. Birinci Dünya Savaşı sırasında Japonya artık uluslararası bir kreditör ülke olarak konumlanmış ve bir endüstri ülkesi olmuştur. Savaş ekonomisi Japonya'nın ekonomik düzluğe çıkmasında belirleyici bir katkı yapmıştır. Japonya'da Meiji dönemi ile güçlü bir merkezi hükümet ve bürokrasisi yerleşirken; Taisho döneminde, daha demokratik, siyasal partilerin daha etkili olduğu yeni bir ara dönem evresi başlamıştır.

Taisho Dönemi

Meiji dönemi Anayasası 1945'e kadar yürürlükte kaldığından Taisho döneminde temel siyasi kurumlarda köklü bir dönüşüm yaşanmamıştır. Bununla beraber siyasi kurumların işleyiş biçiminde demokratikleşme yararına yumuşama olmuştur. Meiji döneminde tamamen bir tarım toplumu olan Japonya, ekonomik gelişmesini ileriye taşımış, endüstri toplumu kimliği kazanmış ve aynı zamanda şehirleşme önemli bir orana yükselmiştir. Okuma-yazma oranı da bu toplumsal gelişmeye koşul olarak artmıştır. Sivil toplum, kamuoyu, siyasi karar-alma sürecine katılabilecek bir güç haline gelmiştir. Japon siyasal sistemi, bu gelişmelere cevap verebilecek olgunlukta olduğunu esasen Taisho döneminde göstermiştir. Sivil toplum kendi dinamiklerini geliştirmiş ve çeşitli toplumsal kesitlerin toplumsal ve siyasi sorumluluk üstlenebilecek olgunluğa eriştiği kabul edilmeye başlanmıştır. Gerçi Çin ve Rusya ile yapılan savaşlar ve ardından gelen Birinci Dünya Savaşında Japonya'nın biricikliğine vurgu yapan Japon milliyetçiliği bir sıçrama yaşamıştır. Muhafazakâr Milliyetçilik Batı'dan sızan düşünce ekollerine karşı bir savunma mekanizması görevi üstlenmiştir. Ancak liberal görüşlerin yaygınlaşması da sınırlandırılmamıştır. Hükümet, giderek daha çok siyasi partiler tarafından biçimlendirilmeye başlanmıştır¹⁶.

Yükselen Japon Milliyetçiliği ve Militarizmi

Japon Milliyetçiliği bu dönemde toplumsal tabanını oldukça güçlendirmiştir. Nispi liberal ortam, ülkenin aşırı batılılaşığı, kendi köklerine geri dönmesi gerektiği Milliyetçi çağrıları yapılmasına olanak tanımıştır. Özellikle 1929 Dünya Ekonomik Krizi Japonya'yı da derinden etkilemiş, Batı ülkelerindeki ekonomik korumacılığın artması Japonya'nın kendi dış pazarını yaratma güdüsünü kamçulamıştır. Ayrıca İngiltere ile olan ittifak sonlandırılmış, artan Japon gücüne karşı Anglo-Sakson güçlerinin güvensizliği artmıştır. Özellikle deniz gücündeki muazzam büyüme, ABD ve belli ölçüde de İngiltere'nin tepkisini çekmiştir. Batı'dan gelen eleştiriler, Japon halkında milliyetçi hislerin doğmasına neden olmuştur¹⁷. Zira halk Batı baskısını, büyüyen, yükselen Japonya'nın sınırlandırılmaya ve denetim altına alınmaya çalışılması şeklinde yorumlamıştır. Japon yönetim seçkinleri halkın tepkisini dikkatlice izlemiş ve halk arasında Batı'ya karşı doğan büyük reaksiyona esasen sıcak bakmıştır¹⁸. Artık Japonya

¹⁶ Sven Saaler, "Pan-Asianism in Meiji and Taishō Japan -A Preliminary Framework", *Working Paper 02/4*, Deutsches Institut für Japanstudien, Tokyo, 2002, s.1-35.

¹⁷ Hakkı Büyükbaş, "II. Dünya Savaşına Doğru Japon Dış Politikasında Bölgesel Kimlik Arayışı", Ertan Eğribel ve Ufuk Özcan (Ed.), *Sosyoloji Yıllığı Kitap 11*, Kızılelma Yayıncılık, İstanbul, Mart 2004.

¹⁸ Cemil Aydın, *The Politics of Anti-Westernism in Asia: Visions of World Order in Pan-Islamic and Pan-Asian Thought*, Columbia University Press, Global and International History Series, 2007.

ekonomik olarak Batı devletleri düzeyine ulaştığına göre, bağımsız bir irade ile dünya siyaseti takip edebilirdi. Bunun için gerekli toplumsal destek de milliyetçiliğin yaygınlaşmasıyla sağlanabilirdi¹⁹. Batı devletleri ise, korumacı siyasetleriyle, bir taraftan Japon pazarlarını daraltırken, diğer taraftan da yeni antlaşmalarla Japon gücünü sınırlandırmaya çalışmışlardır. Bu açmazdan kurtulmak için Japonya, Çin'i denetim altına alarak egemenlik alanını, ekonomik gelişmesini güvence altına almak istemiştir. Ancak Çin'in Japonya tarafından denetlenmesi, Batı'yı bölgede sınırlandırmak anlamına geleceğinden dolayı, Batı Japonya'ya giderek keskin tutum içine girecektir. Bu da Japon milliyetçilik ve militarizmin giderek daha güçlendirmiştir. Japonya'nın bölgesel bir düzen kurmak istemesi, İkinci Dünya Savaşı ile birleşince, egemen Batı devletlerinin Japonya'ya artık bir sınır çizme kaygısı öne çıkmıştır. Japonya iki atom bombasından sonra ancak, II. Dünya Savaşı'nda yenilmiş ve teslim olmuştur. Artık Japon siyasal sistemi için yeni bir dönüm noktası söz konusudur. İşgal güçleri, pratikte ise ABD, Japon siyasal sistemini Batı örneğine göre yeniden biçimlendirecektir.

II. Japon Siyasal Sisteminde Liberal Dönem (1947-2003)

Amerika Birleşik Devletleri İşgal Politikası

İşgal kuvvetlerinin ülke yönetimini üstlendiklerinde işgal politikaları açtı: Yeni bir müdahale ile Japonya'yı doğrudan örgütleyip, Batı devletler sisteminin bir dayanağı ve unsuru haline getirmek gerekiyordu²⁰. Bu amaç için her şeyden önce Japon toplumu yeniden örgütlenmeli, ekonomik ve siyasal sistemi yeniden biçimlendirilmeliydi. İç siyasal düzenin belirlenmesinin, dış ilişkilerin doğasını önemli ölçüde belirlemek anlamına geldiği yönündeki inanç, işgal kuvvetleri komutanı Amerikan Generali Douglas MacArthur'un işgal politikasını belirlemiştir. Pratikte işgal politikasını yürüten güçlü ve kararlı kişiliği ile bilinen MacArthur, Ekim 1945'de bir direktif yayımlayarak liberal bir anayasa yapılması ve diğer önemli beş noktada toplanan reform emrini vermiştir (Moore ve Robinson, 2002). Buna göre; büyük ve güçlü aile firmaları (zaibutsu) kaldırılmalı ve bunun yerine küçük ve orta büyüklükte şirketler kurulmalıydı. Böylece ekonomik düzen demokratikleştirilmeli; eğitim düzeni geleneksel otoriter bir yapıdan arındırılıp liberalleştirilmeli; kadınlara seçim hakkı tanınarak kamusal ve toplumsal alanda aktif rol almalarına zemin hazırlanmalı; işçi sınıfına grev hakkı tanınmalı ve idari olarak otoriter sistem yerine demokratik bir bürokratik ve idari sistem kurulmalıydı²¹. Tüm bunlar hayata geçirilmiş ve böylece siyasal sistemin genel çerçevesi çizilmiştir. Ayrıca yeni bir toprak reformu yapılmış ve böylece köylü kesimin, bağımsız irade geliştirmesi için ekonomik alt yapı hazırlanmış, polis teşkilatı yeniden örgütlenmiş ve tüm siyasi tutuklular serbest bırakılmıştır.

¹⁹Tetsuo Najita - Harry D. Harootunian, "Japanese Revolt Against the West: Political and Cultural Criticism in the Twentieth Century", Peter Duus (ed.), *The Cambridge History of Japan*, cilt 6: The Twentieth Century, Cambridge University Press, Cambridge, 1988, s. 711-774; Cemil Aydın, "Modern Japon Tarihinde Batı Karşıtlığı: Okawa Shumai'nin Asyacılık Düşüncesi", *Divan: İlmî Araştırmalar* 13, (2)2002.

²⁰Wolfgang Benz, "Amerikanische Besatzungsherrschaft in Japan, 1945-1947. Dokumentation", *Vierteljahrshefte für Zeitgeschichte* 26 (2) 1978, s. 265-346; Ray Moore ve D. Robinson, *Partners for Democracy: Crafting the New Japanese State Under MacArthur*. Oxford University Press, Oxford-New York, 2002.

²¹ Takashi Igarashi, "MacArthur's Proposal for an Early Peace with Japan and the Redirection of Occupation Policy toward Japan: United States Policy toward East Asia: 1945-1950", *The Japanese Journal of American Studies* 1, 1981, s. 55-86; Paul J. Bailey, *Postwar Japan. 1945 to the Present*, Blackwell Pub., Oxford, 1996.

Mutlak egemen sayılan İmparator Tenno, bu yetkisini artık Japon ulusuna devretmek durumunda kalacaktır. Tenno'nun Tanrı olmadığı, bununla beraber savaş suçlusu olarak yargılanmayacağı duyurulmuştur. Daha sonra tüm üst düzey bürokratik kademe işgal politikasına uygun olarak değiştirilmiştir. Başbakan Tojo idam edilmiştir. Böylece savaştan Tenno değil, Başbakan'ın sorumlu olduğu bildirilmiş oluyordu. MacArthur esasen Tenno'luk kurumunun Japon toplumunda merkezi ve bütünleştirici rolünü bilmektedir. İşgal politikasının başarıya ulaşması için bu kurumun desteğini almak istemiştir. Zira, Tenno'nun savaş suçluları mahkemesine çıkartılması, tasarlanan politikanın başarısını sıkıntıya sokabilirdi. Bu nedenle Tenno, yeni dönemde de kurumsal varlığını koruyabilmiştir.

İşgal yıllarında, 1946'da bir genel seçim yapılmış ve liberal politikacı Shigeru Yoshida hükümeti kurmakla görevlendirilmiştir. Shigeru Yoshida, görevi üstlendikten sonra, şu temel siyasi amaçları takip etmiştir:

-Öncelikle savaşta yıkıma uğrayan ulusal ekonomi düzenlenmeli ve Japonya'nın ekonomik bir güç olarak yükselmesinin önü açılmalı, bunun için de ABD ile işbirliği kurulmalıydı.

-Japonya'nın güvenliği ABD'ye bırakılmalı ve buna mukabil ABD'ye ihtiyaç duyduğu üsler bırakılmalı ve diğer türden destekler verilmeliydi. Japonya'nın tahsis ettiği bu üsler, günümüzde de ABD'nin Uzakdoğu siyasetinin temel dayanaklarını oluşturmayı sürdürmektedir.

-Japonya, mümkün olduğu kadar hafif silahlarla donatılmalı, uluslararası gerilim ve çatışmadan uzak tutulmalı, ülke siyasetinin ağırlığı ekonomide yoğunlaştırılmalıydı. Ekonomik refahla toplumsal bütünlük de korunabilecekti²². Savunma sorumluluğunu ABD'ye devreden Japonya, artık ekonomik gelişmesi için yoğunlaşabilirdi. ABD de buna karşılık olarak bölgede güvenebileceği sadık bir müttefik bulabilecekti. ABD-Japonya İttifakı, hala dünyada en güçlü ikili ittifaktır. "*Yoshida Doktrini*" olarak da bilinen bu siyasi ilkeler^{23 24}, geçerliliğini Soğuk Savaş boyunca koruduğu gibi, günümüzde de önemli bir değişime tabi tutulmamıştır. Anlaşılacağı gibi, dış politika ve savunma sorunları iç siyasal gelişmelerden bağımsız ve partiler üstü bir sorun olarak değerlendirilmiştir. Bu çizgide bir değişimi hiç bir siyasal güç daha sonra da göze almayacaktır. Ancak öncelikle işgal sonrası yeni bir anayasa yapılarak ülke iç ve dış siyasetinin genel çerçevesi çizilmeli ve ulusal egemenlik sorununa demokratik bir meşruiyet kazandırılmalıydı. Bu sorun da Yeni Anayasa ile egemenliğin Tenno'dan alınıp ulusa devredilmesiyle çözümlenmiştir.

Yeni Anayasa ve Egemenlik Sorunu

Siyasal sistemin niteliği, oluşturulan Yeni Anayasa ile tespit edilmiştir. Yeni Anayasa parlamentoda oy çokluğu ile kabul edilmiş, 1947'de yürürlüğe girmiş ve bugüne kadar da geçerliliğini korumuştur. Kabul edilen ve 103 maddeden oluşan bu Anayasa, yeni siyasal sistemin anayasal demokrasi olacağını, egemenliğin halka ait olduğunu ve halkın bu egemenliği seçilmiş temsilcileri aracılığı ile kullanacağını, yasama, yürütme ve yargı güçlerinin ayrılığını ve insan haklarına saygının siyasal sistemin temeli olacağını

²² Richard B. Finn, *Winners in Peace. MacArthur, Yoshida, and Postwar Japan*, University of California Press, Berkeley-Los Angeles, 1992.

²³ Shigeru Yoshida, "Japan and the Crisis in Asia", *Foreign Affairs* 29(2), 1951, s. 171-181.

²⁴ Shoji Iizawa, "The Path for Prime Minister Yoshida", *Contemporary Japan* 18, 1949, 34-43.

belirlemiştir. Egemenliğin Tenno'dan alınıp ulusa verilmesiyle, yeni siyasal sistemin Meiji dönemi siyasal sistemi ile mümkün tüm bağları koparılmıştır. Bu yönüyle yeni Anayasayı, Meiji-Anayasasının devamı olarak değerlendirmek mümkün değildir. Gerçi Meiji Anayasasının 73. maddesine göre yeni anayasa yapılabileceği belirtilmiştir; esasen buna atfen de Yeni Anayasa çıkarılmıştır. Ancak Yeni Anayasa, siyasi içeriği bakımından tamamen bir kopuşu simgelemektedir. Dolayısıyla işgal sonrası siyasal sistemle Meiji dönemi siyasal sistemi arasında bir bağ kurma imkânı kalmamıştır. Yeni Anayasada, Meiji döneminde mutlak egemen olan İmparator Tenno, sadece “devletin ve halkın birliğinin sembolü” olarak nitelendirilmiştir. Ayrıca, devletin başı olarak İmparator, anayasada belirtildiği usullere göre parlamentonun tavsiyesi üzerine baş yargıcı, başbakanı ve kabineyi onaylamaktadır. Böylece Yeni Anayasa ile devlet biçimi otoriter karakterini yitirmiş ve Japonya bir parlamenter demokratik ülke haline getirilmiştir. Egemen olan halk, temsilcileri aracılığıyla ve düzenli olarak yapılacak seçimlerle parlamento üzerinde denetim kurabilecektir. Yasama gücü olan parlamento, devlet ve toplum gücünü kendinde barındıran en yüksek meşru otorite haline getirilmiştir. Yirmi yaşına gelmiş her Japon vatandaşının oy kullanabileceği hükme bağlanmıştır. Her bir bireyin refah ve mutluluk arama hakkı, diğer insan hakları ile birlikte anayasal haklar olarak yeni Anayasada yer almıştır. Belirtilmesi gereken şu hususu da burada vurgulamak uygun düşmektedir. Gerçi Anayasa temel siyasi ve hukuki kurumları belirlemiştir. Karar organları ve karar-alma süreci tanımlanmıştır. Ancak Japon Toplumunu, dini ve ahlaki değerlere önem veren bir toplumdur. İnsan ilişkileri, formel kurumsal ilişkilerle biçimlendirildiği ölçüde, informal, Anayasada yer almayan değerlere göre de şekillenmektedir. Dolayısıyla kurumlar ve kurumsal ilişkileri açıklamak, her zaman Japonya’da temel toplumsal ilişkileri açıklamak anlamına gelmemektedir. Örneğin İmparatorluk Ailesi, Batı toplumlarında görülmeyen ölçüde bir saygınlık makamı olma özelliğini korumaktadır. Diğer kurumlarda da informal ilişkilerin, kişiler arası bağın kimi zaman formel ilişkileri öncelediği akıldaki tutulmalıdır.

Kısaca, 1947 Anayasası bugünkü Japon siyasal sisteminin ana hatlarını belirlemiş; Tenno'nun yetkisini, vatandaşların hak ve yükümlülüklerini, değişik hükümet organlarının yetki, sorumluluk ve bazen de işleyiş biçimini tanımlamıştır. 1947 Anayasası, ‘Barış Anayasası’ olarak da tanımlanmaktadır. Zira Yeni Anayasa, Japonya’yı barışa yükümlü hale getirmektedir. Japonya, egemenliğin bir unsuru olan savaş açma yetkisinden vazgeçerek, barışa yükümlü bir devlet haline gelmiştir.

Japonya'nın Barış Yükümlülüğü

Anayasada egemenlik hakkına dair bir diğer önemli yenilik, dokuzuncu maddede yer alan hükümdür. Buna göre Japon ulusu, egemenlik hakkı çerçevesinde sayılan devletin savaş açma yetkisini tamamen ortadan kaldırmaktadır²⁵. Ayrıca belirtilen anayasa maddesi ile tehdit ve güç kullanılarak, uluslararası sorunların çözümlenmesi girişiminde bulunulmayacağı da kabul edilmiştir. Bu bağlamda Japonya, Kara, Hava ve Deniz Kuvvetleri veya başka savaş araçları bulundurmayaacağı da anayasa ile taahhüt etmiş olmaktadır. Ancak Soğuk Savaşın yaklaşması ve çıkmasıyla Anayasasının bu hükmü, yeniden yorumlanarak, iç düzeni sağlamak amacıyla belli bir silahlı kuvvetlerin

²⁵ Michael A. Panton, “Politics, Practice and Pacifism: Revising Article 9 of the Japanese Constitution”, *Asian-Pacific Law & Policy Journal*, cilt 11, sayı 2, s. 163-218.

oluşturulabileceği kabul edilmiştir. Adı da silahlı kuvvetler olarak değil, “Kendini Savunma Güçleri” (self defence forces) şeklinde tanımlanmıştır²⁶. Gerçi ABD ile yapılan ittifak antlaşmasında Japonya’da bulunan Amerikan Kuvvetleri, örneğin devrimci bir iç ayaklanma veya toplumsal karışıklıkta kullanılarak, anayasal düzenin yeniden sağlanabileceği kabul edilmiştir. Ancak ABD’nin Kore savaşı nedeniyle kuvvetlerini başka yerlere kaydırması halinde, polisiye veya Jandarma kolluk kuvveti olarak “Kendini Savunma Güçleri” göreve çağrılabilmesi gerekmiştir. Dokuzuncu madde de bu gereğe uygun olarak yeniden yorumlanabilmiştir. Yeni düzenlemeyle askeriye doğrudan başbakanlığa bağlı hale getirilmiş ve yönetim bakanlık düzeyine çıkarılmamıştır. Böylece İkinci Dünya Savaşı öncesinde olduğu gibi askeri kesimin siyasi rol oynamasının önü kesilmiş olmaktadır. İsmi “Kendini Savunma Güçleri” olarak kalmakla birlikte, zamanla askeri bütçe ve personel sayısı artırılmış ve bugün için Uzakdoğu’nun en güçlü askeri unsurlarından biri haline gelmiştir. Askeri personel sayısı 240 bin civarında olup, askeriye Gayr-i Safi Milli Hâsılanın % 1’i kadar büyük bir bütçe ayrılmaktadır. Bu rakam oransal olarak küçük gözükmeyle beraber, güçlü Japon ekonomisi hesaba katılırsa, ayrılan oranın Çin’in askeri harcamasından bir hayli yüksek olduğu ve dünyada ABD’den sonra hemen ikinci sıraya geldiği görülür. Dolayısıyla Japon askeri kuvvetlerini sadece polis veya kolluk kuvveti olarak değerlendirmek mümkün değildir²⁷.

Bugün için Japonya’da Anayasanın dokuzuncu maddesinin değiştirilmesi gerektiği yönünde, genel bir kamuoyu ve uluslararası baskı vardır. Japonya’nın ABD, Rusya, İngiltere veya Fransa gibi uluslararası siyasette aktif olması istenmekte ve özellikle ABD’nin destekçisi olarak konumlanması beklenmektedir. Bu nedenle Japonya’nın pasif tutumunu değiştirerek, dünya siyasetinin biçimlendirilmesi sürecine aktif olarak katılması çağrısı yapılmaktadır. Gerçi Japonya, 1992’den itibaren BM çerçevesinde dünyanın her tarafına barış misyonu adı altında asker göndermektedir. Ancak Irak müdahalesinde olduğu gibi müttefik ABD yararına savaşa asker göndermemektedir. Japonya, Soğuk Savaş süresince ABD’ye başarılı bir dünya siyaseti yürütülebilmesi için bir dayanak oluşturmuştu. Yeni dönemde de ABD’nin siyasetine en etkin destek Batı’da İngiltere’den, Doğu’da ise Japonya’dan gelmektedir. ABD’nin baş müttefikleri olarak uluslararası politikada aktif olmak isteyen bir Japon yönetimi, Anayasanın dokuzuncu maddesini kaldırmak veya değiştirmek durumunda kalacaktır. Ancak günümüzde, bu yönde bir eğilim olmakla birlikte, henüz açık bir irade ortaya konmuş değildir.

İç Politika ve Siyasal Partiler

Savaş sonrası Japon siyasetini dönemlendirmek gerekirse 1945-52 arasını işgal dönemi ve ulusal egemenlik ve bağımsızlığın hazırlık yılları olarak anmak uygun gözükmektedir. 1951’de Japonya-ABD arasında ittifak antlaşması yapılmıştır. Bu antlaşma ile ABD, Japon savunmasını üstlenmiştir²⁸. Japonya’ya ulusal egemenlik ve

²⁶ Nicholas Szechenyi, “A Turning Point for Japan’s Self-Defense Forces”, *The Washington Quarterly*, cilt 29, sayı 4, s. 139-150.

²⁷ Aurelia George Mulgan, “Beyond Self Defense? Evaluating Japan’s Regional Security Role Under the New Defense Cooperation Guidelines”, *Pacifica Review* 12:3, October 2002, 225-248.

²⁸ Michael J. Green - Patrick M. Cronnin (Ed.), *The U.S. - Japan Alliance, Past, Present and Future*, Council on Foreign Relations, New York, 1999.

bağımsızlığının verildiği San Francisco Barış Antlaşması da 1952’de yürürlüğe girmiş ve Japonya için yeni bir dönem, aynı zamanda hızlı bir ekonomik kalkınma dönemi başlamıştır. Ekonomik büyüme 1973’e kadar dünya ortalamasının üzerinde gerçekleşmiş ve büyüme hızı daha sonra azalmasına rağmen 1980’li yıllarda da sürmüştür. Bu yıllarda Japonya bir dünya ekonomik gücü haline gelmiştir. 1952’den sonra Japon iç politikası da biçimlenmeye başlamış ve siyasal partiler siyaset arenasında birer aktör olarak kimlik kazanmışlardır. Japon partileri ve seçmenleri muhafazakâr sağ ve ilerici sol olarak iki ana kanada ayrılmıştır. 1955’de kurulan Komünist Parti (KP) ve Sosyalist Parti (SP) ilerici solu temsil etmekte ve daha çok basın ve sendikalarla dayanışma içinde bulunmaktadır. Aynı yıl kurulan LDP’nin (Liberal Demokratik Parti) seçmenini muhafazakâr köylü kesimi ve şehir halkı oluşturmaktadır. Kurulduklarında iki kanadın arasındaki temel tutum farklarından biri, ABD ile ittifak antlaşmasına ilişkindir. Sol kesim, bu antlaşmaya tüm gücüyle karşı çıkarken, sağ muhafazakâr kesim ise tüm gücüyle ittifak antlaşmasını desteklemiştir. 1955-60 arasında parti sistemi tamamen yerleşmiştir²⁹. Siyasal partilerden LDP ve SDP (Sosyal Demokratik Parti), iki büyük parti olarak öne çıkmış ve Japon partiler sistemini belirlemişlerdir. Diğer partiler, kısmi başarılarına rağmen, önemli bir aktör olamamışlardır. Yeni partilerin ortaya çıkıp başarı kazanması ancak Sovyetler Birliği’nin yıkılmasından sonra söz konusu olmuştur. Görüldüğü gibi Japon iç politikası dış politika gelişmelerine oldukça duyarlıdır.

Sosyalist Parti (SP), belirtildiği gibi 1955’de kurulmuş ve 1995’de isim değiştirerek Sosyal Demokratik Parti (SDP) adını almıştır. 1993’e kadar da önemli bir muhalefet partisi olmuştur. SDP, entelektüel ve işçi sendikaları tarafından desteklenmiş, ancak köylü kesimine inememiştir. Karakteristik özelliklerinden biri de Japonya’nın kendi silahlı kuvvetlerini kurmasına ve ABD ile ittifak antlaşmasına güçlü muhalefetini günümüzde de sürdürmesidir. Ne var ki, 1960’da ABD ile ittifak antlaşması uzatıldığında, radikaller ve ılımlılar arasındaki ayrışma ve çekişme Parti’yi bölmüş ve zayıflatmıştır. İdeolojik yönü oldukça ağır basan SDP, geniş seçmen kitlesi tarafından kabul edilebilir gerçekçi bir program ortaya koyarak iktidara tek başına hiçbir zaman taşınamamıştır. Kuzey Kore’nin kayıtsız şartsız desteklenmesi, Güney Kore’nin varlığının tanınmaması ve Japonya’nın mümkünse tüm nükleer silahlardan, özellikle Soğuk Savaş döneminde ABD’nin yerleştirdiği ağır konvansiyonel ve nükleer silahlardan arındırılması gibi gerçekleştirilmesi güç talepler, Parti’nin etkisini kırmıştır. Parti programlarında Ortodoks Marksist geleneğin güçlü olması, muhafazakâr Japon halkı tarafından yadırganmıştır. Bir başka ifadeyle, SDP bir halk partisi kimliğini hiçbir zaman kazanamamıştır. Zaten KP de benzer nedenlerden dolayı sol kimliği iktidara taşıyacak nitelikten yoksun bulunuyordu. Oysaki LDP, daha gerçekçi programlar ortaya koyabilmiş ve geniş seçmen kitlesini kucaklayabilmiştir. Dolayısıyla Japon parti sistemi oldukça sağ, yani liberal-muhafazakâr ağırlıklı bir yapı arz etmektedir. Bu özelliğini günümüzde de korumaktadır.

Japon seçmeni, 1955’de kurulan, 1960’dan itibaren de partiler sistemi içinde önemli bir yer edinen LDP’yi benimsemiş ve 38 yıl gibi uzun bir zaman aralığında kesintisiz iktidarda tutmuştur. Aynı yıl, 1960’da ABD ile ittifak antlaşmasını yenileyen

²⁹ Paul Kevenhörter, “Das japanische Parteiensystem im Umbruch - Stagnation oder Neubeginn?”, *Aus Politik und Zeitgeschichte*, Band 50, 1994, s. 3-6.

LDP Hükümeti, bu tutumundan dolayı yoğun eleştirilere uğramış ve muhalefet güçlenmiştir. Ancak Parti, ittifak antlaşmasında Japonya lehine bazı iyileştirmeler de yapmayı başarmıştır. Bir başka ifadeyle, 1960'da başlatılabilecek evre 1993'e kadar sürmüştür. Bu dönemde yerleşen siyasal sistemin, "New-Corparatism" veya "patterned plüralizm" gibi kavramlarla tanımlanması siyaset bilimi yazınında oldukça yaygındır³⁰. Bu dönemde hükümet ve çeşitli toplumsal gruplar iç-içe girmiş ve ülke siyasetine genel biçimini vermişlerdir. Hükümet girişimci sınıfın güçlenmesi için elindeki imkânları seferber etmiştir. Bu süreç bazen girişimci sınıf dışındaki çıkar grupları aleyhine işlemiştir³¹. Esasen LDP'yi bir parti olarak adlandırmaktan çok, çeşitli siyasi bölüntüleri bünyesinde toplayan bir grup olarak tanımlama eğilimi, Japonya ile ilgili sosyal bilimler yazınında az rastlanan bir kabul değildir. Ne liberal ne de muhafazakâr tanımı, LDP için tam olarak uygun düşmemektedir. Örneğin İçişleri veya Adalet bakanlığı muhafazakâr olarak yönetilirken, ekonomi gibi diğer bir kısım bakanlık veya hükümet kurumları liberal değerlere göre yönetilmektedir. Ayrıca Parti içi demokrasinin olmadığı, Parti'nin "Parti Baronları" ve güçlü firmaların denetiminde kaldığı yönündeki eleştirilere sıklıkla rastlamak mümkündür. Ancak LDP'nin belirleyici kimliğini, ABD'ye yaslanan ve liberal ekonomi ağırlıklı bir siyaset yürüten, büyük firmalara destek veren ve toplumu farklı çıkar gruplarına ayırmış bir birim olmaktan çok organik bir bütün olarak değerlendirip bu çerçevede siyaset yürüten bir parti olarak tanımlamak mümkündür. Bununla beraber LDP, küçük ve orta büyüklükteki işletmeleri ve köylü kesimini de kendisine bağlamayı başarmıştır. Aynı zamanda toplumsal çıkar grupları arasında bir denge gözeterek, bunların bir koalisyonun parçaları gibi çalışmasını sağlamıştır. LDP uzun yıllar iktidar döneminde hükümet işlerini rahat yürütmüştür ama Parti, rüşvet iddialarıyla giderek yıpranmıştır. Sonuçta da SDP'nin 1993'de bir gensoru önerisi sonrası güvensizliğin ortaya çıkmasıyla, hükümet düşmüştür. Bu neticeyle LDP'nin 1955'de başlayıp kesintisiz devam eden 38 yıllık iktidarı, 1993'de son bulmuştur. Böylece Japon iç siyasetinde yeni bir dönem başlamıştır³².

Yeni dönemde iktisat politikasında da yeni bir gelişme söz konusudur. Ekonomik gelişme ve piyasa, artık iç politik belirlenmelere göre değil, daha çok Yeni-Liberalizmin gerekleri çerçevesinde işlemeye başlamıştır. Piyasa, küreselleşen bir dünyada, giderek hükümetten bağımsızlaşmış ve kendi iç dinamizmini kazanmıştır. Uluslararası çevre koşulları da buna uygun düşmüştür. İç politikada yeni dönemin bir diğer alamet-i farikası da, siyasi partilerin finanse edilme biçimleriyle ilgili reform, yeni seçim reformu gibi bir dizi siyasal reform tartışmaları, 90'lı yılların ikinci yarısından sonra hız kazanmış ve bir kısmı uygulanmıştır. Bir dizi reform kararları da hala tartışma ve uygulamayı beklemektedir. 1990'ların ortasından sonra parti

³⁰ Michio Muramatsu - Ellis S. Krauss, "The conservative policy line and the development of patterned pluralism", Yamamura & Yasuba (Ed.), *The Political Economy of Japan*, cilt. 1, Stanford University Press, Stanford, CA, 1987, s. 516-554.

³¹ Michael L. Gerlach, *Alliance Capitalism: The Social Organization of Japanese Business*, University of California Press, Berkeley, 1992.

³² Eric Browne - Sunwoong Kim, 'Factional rivals and electoral competition in a dominant party: Inside Japan's Liberal Democratic Party, 1958-1990.' *European Journal of Political Research*, Vol. 42, 2003, s. 107-134; Gerald Curtis, "Japanese Political Parties: Ideals and Reality", RIETI, *RIETI Discussion Paper Series 04-E-005*, The Research Institute of Economy, Trade and Industry, s. 1-18.

propagandalarının finansını devlet üstlenmiş ve böylece partiler üzerindeki finansman sağlayan büyük firmaların etkisi kırılmıştır. LDP ve SP'nin dışında Japon siyasal hayatında rol oynayan diğer partiler şunlardır: Liberal Parti (LP), Demokratik Parti (DP) ve Komeito. LDP iktidarı döneminde muhalefeti SP, KP, DP ve Komeito tarafından oluşturuluyordu. Ancak LDP'nin 1993'de iktidar çoğunluğunu kaybetmesi üzerine Komeito ve SP, LDP ile koalisyon oluşturarak iktidara taşınmışlardır. 1994-6 arasında başbakanlık görevini SDP parti başkanı M. Tomichi üstlenmiştir. Ancak Soğuk Savaş döneminde egemen olan ideolojik karşıtlık, hem LDP hem de SDP parti programlarından kaldırılmış ve böylece koalisyon mümkün olmuştur. Bu tarihlerden sonra günümüze kadar süren Japon parti düzeninde bir yenilik başlamış oluyordu. Ayrıca SDP ilerici kimliğini yitirmiştir ama değişime uyum sağlamak amacıyla ideolojik yükünden de kısmen kurtulmuştur. SDP böyle bir sürece girmekle geleneksel seçmenin bir kısmını KP'ye kaptırmış olmasına rağmen, yeni seçmen tabanı oluşturmayı da başarmıştır. KP ideolojik profilinde herhangi bir değişime gitmeyen tek parti olarak kalmıştır. DP ve Komeito, Japon partiler düzeninde durumunu iyileştiren yeni aktörler olarak sıvrılmışlardır. DP'nin kurucuları çeşitli partilerden, özellikle SDP ve LDP'den ayrılan siyasetçiler tarafından oluşturulmuştur³³. DP, bürokrasinin gücünün kırılarak vatandaşa daha yakın bir siyaset takip etmenin gereği üzerinde durarak, diğer partilerden farklılaşmıştır.

Komeito, Budizm'den esinlenmekte ve siyasetini Budist değerlere dayalı olarak takip etmektedir. Parti, insan ilişkilerinde değerlerin önemli olduğu Japonya'da ortaya çıkan yozlaşma ve ahlaki çöküntüye dikkat çekmekte ve muhafazakâr seçmene hitap etmektedir. Kuruluşu 1937'ye kadar giden Parti, yükselişini 1990'lı yıllarda gerçekleştirmiştir. Din ve devlet işlerinin ayrılmasına karşı, Budist öğretilerde mevcut olan varlığın birliği ilkesinden hareket ederek, Japonya'da bir Budist demokratik düzenin kurulması için çaba sarf etmektedir. Küçük ve orta büyüklükteki işletmelere daha fazla fırsat verilmesini, asgari ücretin yükseltilmesini ve sosyal güvenlik sisteminin iyileştirilmesini savunan Parti, dış politikada da ABD'ye değil, Çin'e yakın bir siyasetin takip edilmesi gereği üzerinde durmaktadır. ABD ile ittifak antlaşmasının kaldırılmasını savunan Komeito, 1972'de Japon-Çin ilişkilerinin kurulması yönünde de anahtar rol oynamıştı. Ancak Japonya'nın barış yükümlülüğünü sağlayan Anayasanın dokuzuncu maddesinin korunması, parti programında önemli yer işgal etmektedir. Başkent ve büyük şehirli seçmen tabanına sahip olan Komeito, yeni rakiplerin ortaya çıkmasıyla 2001 seçimlerinde Temsilciler Meclisine ancak 31 milletvekili gönderebilmiştir³⁴.

Yeni Seçimler ve Siyasi Partiler

2001 Seçimlerinde LDP 239; "DP ve Bağımsızlar Kulübü" 126; Komeito 31; LP 22; KP 20; SDP 19 ve diğerleri 11, bağımsızlar ise 12 milletvekilini, Temsilciler Meclisine gönderebilmişlerdir. Görüldüğü gibi LDP, tüm skandal ve krizlere rağmen, kendini yenileyip Japon seçmenin güvenini yeniden kazanmayı başarmıştır. LDP'nin bu başarısı, araştırmacılar arasında Japonya'nın "Tek Parti Demokrasisi" şeklinde

³³ Jose Antonio Crespo, "The Liberal Democratic Party in Japan: Conservative Domination", *International Political Science Review*, cilt, 16, sayı 2, Nisan 1995, s. 199-209.

³⁴ Ming-shan Wu - Chun-ta Lee, "A Study of Komeito as a Critical Minority Party in Japanese Coalition Regimes", *Asian Social Science*, (www.icsenet.org/ass), cilt 7, sayı 9, September 2011, s. 1-10.

tanımlanmasına yol açmıştır³⁵. Esasen Sovyetler Birliği'ndeki KP egemenliğinden farklı düşünmek uygun gözükmemektedir. Çünkü Japonya siyasal sistemi farklı partilerin mücadelesine olanak tanımaktadır. Japonya LDP hükümetleriyle birlikte büyük bir ekonomik güç olmuş ve uzun süren politik istikrarı sağlamıştır. Hükümet elde ettiği başarıdan tüm Japon vatandaşlarının pay almasına özen göstermiştir. Buna rağmen Japonya'nın Batı'da yaygın olduğu biçimiyle iki partili bir düzenin kurulması için çaba sarf etmektedir. 1998'den itibaren uygulanan yeni seçim sistemi bu yönde bir eğilimi teşvik etmektedir. 1998 yeni seçim kanunu dar bölge çoğunluğunu benimsemiştir. Buna göre, belirlenen bir seçim bölgesinde çoğunluğu alan parti, milletvekilini çıkarmaktadır. LDP dışındaki partilerin, LDP'ye rakip olması şu aşamada mümkün olmadığından, LDP dışındaki partilerin rekabet edebilmek için kendi aralarında birleşerek, ortak bir aday çıkarması halinde ancak milletvekili çıkarma şansına sahiptirler. Bu nedenle diğer partiler, LDP'ye karşı birleşmiş ve ortak bir adayda anlaşarak belli bir başarı kazanmışlardır. Uzun vadede bu sistemin LDP'nin yanında bir başka siyasal partiyi doğuracağı öngörülebilir. Ancak bu oluşacağı varsayılan partinin ne ölçüde LDP'den farklılaşacağı soru konusudur. Birbirine benzeyen partilerden birinin iktidara gelmesi, Japon siyasetini önemli ölçüde değiştirmemektedir. Bazı partiler, farklı görüntü çizmelerine rağmen, iktidara geldikten sonra, parti programlarından farklılaşarak, seleflerinin siyasetlerini takip etmektedirler. Dolayısıyla parti siyasetinin ülke siyasetini ne ölçüde belirlediği, esasen soru konusu olmayı sürdürmektedir. Küreselleşmenin yoğunlaştığı günümüzde rekabet, ülke içi çıkar grupları arasında ortaya çıkmaktan çok, ülke aşırı çıkar gruplarıyla işbirliği, rekabet veya çekişmeye doğru bir seyir takip etme eğiliminde gözükmemektedir. Günümüzde etkili olan altı önemli parti parlamentoda temsil edilmektedir. Liberal Demokratik Parti (LDP), Japon Demokratik Parti (JDP), Yeni Temiz Hükümet Partisi (Komeito), Japon Komünist Partisi (JKP), Sosyalist Demokratik Parti (SDP) ve Muhafazakâr Yeni Parti (MYP). LDP 1993'de hükümet çoğunluğunu oluşturacak oy oranını yitirdiğinden, hükümetler koalisyonlar oluşturularak kurulmaktadır. Günümüzde de LDP gerçi oylarını yeniden artırmıştır, ancak hükümet kurabilmek için Komeito'nun desteğine ihtiyaç duymuştur. Koizumi 2001 seçimlerinde Japonya'nın 87. Başbakanı olarak seçilmiştir. Yeni Muhafazakâr Parti ve JDP Aralık 2002'de birleşerek Muhafazakâr Yeni Parti'yi kurmuşlardır. MYP, LDP ve Komeito ile birlikte koalisyona katılmıştır. Başbakan, Eylül 2003'de yeniden parti başkanı olarak seçilmiş ve koltuğunu gelecek üç yıl için daha garantilemiştir. 2003'de Liberal Parti ile Demokratik Parti birleşmiş ve JDP'yi oluşturmuşlardır. Koalisyon Hükümeti, 2003 Temsilciler Meclisi'nde oy kaybına rağmen hükümet çoğunluğuna ulaşmış, en güçlü muhalefet partisi olarak da Japon Demokratik Parti, Japon partiler sisteminde konumunu güçlendirmiştir. Bir yıl sonra, Eylül 2004'de, Başbakan Koizumi kabinesini değiştirip, tasarlanan reform paketlerini uygulamaya koymaya başlamıştır. Ancak posta servisi ve telekomun özelleştirilmesinde Koizumi, kendi partisinden bazı unsurların da dâhil olmasıyla ciddi bir muhalefetle karşı karşıya kalmıştır. Bunun üzerine 11 Eylül 2005'de genel seçime gitme kararı alınmış ve seçim yapılmıştır. Bu seçimlerde LDP oylarını yükseltmiştir.

³⁵ Michio Muramatsu - Ellis S. Krauss, "The Dominant Party and Social Coalitions", T.J. Pempel (Ed.), *Uncommon Democracies: The One-Party Dominant Regimes*, Cornell University Press, Ithaca NY, 1990, s. 282-305.

Başbakan, seçimlerden güçlü çıkarak, tasarladığı reformları uygulamaya koymuştur. Başbakan'a yöneltilen güçlü tepki, kamu açıklarının giderilmesinde koalisyon hükümetinin ortaya koyduğu zayıf performansa gösterilmiştir³⁶. Zira Japon ekonomisinde 1990'lı yıllardaki durgunluk 2000'li yıllarda aşılmaya başlamasına rağmen, kamu açıkları büyümüştür. Başbakan, köklü bir özelleştirme programı ile sorunu aşmayı hedeflerken; muhalefet, özelleştirmenin orta ve uzun vadede sakıncalarına dikkat çekmiş ve kamu açıklarının işletmelerin karlılığını artırarak aşmanın uygun olduğunu ileri sürmüştür³⁷. Kısacası Japon siyasi partileri, Meiji döneminde olduğu gibi, kabinenin kuruluşu ve başbakanın atanması gibi önemli hususlarda uça bir rol oynamanın ötesine geçmiş ve tam olarak ülke yönetiminin sorumluluğuna üstlenebilecek olgunluğa ulaşmışlardır³⁸. Yeni Anayasaya göre kabine, artık siyasi partilerden, ama mutlaka sivillerden oluşmaktadır.

Kabine

Anayasaya göre kabine üyeleri askeri sınıftan değil, sivil olmak zorundadırlar. Başbakan kendi kabinesini oluşturmaktadır. 2001'de yapılan bir reformla, kabinede bakanlık sayısı 22'den daha aşağıya düşürülmüştür. Reform sonrası kabinesi devlet bakanları, Kabine Dairesi ve birer bakan tarafında yönetilen Ulusal Kamu Güvenliği Komisyonu (The National Public Safety Commission) ve Savunma Ajansı (The Defence Agency) gibi bakanlık dışı teşkilatlardan oluşmaktadır. Başbakan kabinesini oluşturduktan sonra listeyi İmparatora sunar, İmparator da onaylar. İdari birimler ve bakanlıkların görev ve yetki dağılımı tanımlanmış olmasına rağmen, bazı belirsizliklerin ortaya çıktığına da tanık olunabilmektedir. Ancak siyasi sistemin istikrarı ve ekonomik başarı, genel siyasi ortamın günlük seyri, söz konusu uyuşmazlıkların bir sorun haline dönüşmesini engellemektedir. Bakanlıklar arası veya bir bakanlık içinde ortaya çıkacak muhtemel koordine sorunu bakanlar tarafından müdahale ile çözümlenmektedir. Zaten hiyerarşik bürokratik yapı bu gibi sorunların ortaya çıkmasını doğası gereği oldukça sınırlandırmaktadır. Kaldı ki, başbakanın kabinede oynadığı geniş rol, sorunların bir noktada çözümlenmesini sağlamaktadır. Kabine üyeleri, Bakanlar Kurulunu oluşturmaktadır. Bakanlar Kurulu kararları oybirliği ile alınmaktadır. Bakanlar Kurulu en yüksek yürütme organı ve karar merciidir. Kurula başbakan başkanlık etmektedir. Başbakan kabine üyelerini atadığı gibi değiştirebilmektedir.

Başbakan ve Başbakanlık

Tüm liberal demokrasilerde olduğu gibi, Japon kabine sisteminde de başbakan ve başbakanlığın müstesna yeri vardır. Ancak Türk siyasi sisteminde belli kişilikler ağırlıklı rol oynarken, Japon siyasi sisteminde daha çok partiler belirleyici olmuştur. 38 yıllık LDP iktidarına rağmen bu parti ile özdeşleşmiş bir kişilik veya ismi zikretmek oldukça güçtür. Bu nedenle siyasi partinin istikrarına rağmen başbakanlık koltuğunu dolduran isimler sıklıkla değişmiştir. Ancak bu, hükümet ve partiler düzeni istikrarını bozan bir unsur haline dönüşmemiştir. Bir kişinin başbakan olabilmesi için önce ilgili siyasi partinin Genel Başkanı olması gerekir. Genel Başkanlık koltuğuna oturmak da

³⁶ http://www.economist.com/world/asia/displayStory.cfm?story_id=4355660 (Erişim Tarihi: 9/9/2005).

³⁷ <http://web-japan.org/www.japantoday.com> (Erişim Tarihi: 28/8/2005).

³⁸ Manfred Pohl, "Die politischen Parteien", Hans Jürgen Mayer ve Manfred Pohl (Ed.), *a.g.e.*, s. 76-98.

ancak ilgili siyasi parti içinde bulunan çeşitli siyasi kanatların çoğunluğunun desteğini almayı gerektirmektedir. Tüm liberal demokratik düzenlerde, partilerin işleyiş biçiminde demokrasinin sağlıklı işlediğini ileri sürmek güçtür. Japon siyasal partilerinde de belli bir takım baskı grupları, mutlaka demokratik olmayan yollardan da birbirleriyle çekişerek üstünlüğü ele geçirmeye çalışmaktadırlar. Gruplar arası güç dengesindeki kayma hemen parti Genel Başkanı ve dolayısıyla başbakanı etkileyerek yeniden belirlenmesine yol açabilmektedir. Örneğin Japonya'da 1945-2001 arası başbakanlık makamı 27 kez el değiştirmiştir. Sadece 1964-72 ve 1982-87 arasında devamlılık söz konusu olmuştur. Normal seçim takvimine göre belirtilen dönemde başbakanlık koltuğu sadece 14 defa el değiştirmeliydi. LDP içinde yedi farklı kanadın mevcudiyeti ve bunların birbirleriyle çekişmesi, belirtilen istikrarsızlığın önemli kaynaklarından biridir. Bu nedenle parti içi klikleşme, daha sonra resmi olarak yasaklanmıştır. Daha demokratik ve şeffaf parti örgütlenmesi ve finansmanı düzeniyle, belirtilen istikrarsızlığın aşılacağı düşünülmektedir. 2000'de LDP başkanlığına sadece milletvekillerinin değil, aynı zamanda 'sıradan' bir parti üyesinin aday olabileceği kabul edilmiş ve parti organları tarafından başkanlık yarışına tüm parti üyeleri davet edilmiştir. Böylece başbakanın fraksiyon baronlarına bağımlılığı azalırken, kendi hareket özgürlüğünün alanının genişletileceği, kabinenin oluşturulmasında belli çıkar gruplarının etkisi değil de, daha geniş seçmen kitlesinin çıkarlarının gözetilebileceği umulmuştur. Yürütme organı görevini üstlenen partiler, sadece sağlıklı işleyen bir parti içi demokrasi ve şeffaflığa ihtiyaç duymamakta, aynı zamanda alınan kararları hayata geçirecek bir bürokratik aygıt ve iyi yetişmiş bir bürokrat kesime ihtiyaç duymaktadır. Bu hususa aşağıda yer verilmiştir.

Bürokrasi ve Bürokratik Personel

Bu dönemde Bürokrasi ve Bürokratlar oldukça güçlü olup istikrarın taşıyıcısı olmuşlardır. 2002 yılı itibarıyla merkezi sivil bürokraside toplam 1,2 milyon kişi memur olarak çalışmakta ve maaşlarını hükümetten almaktadırlar. Anayasa memur kesimini, tüm toplumun hizmetinde ve kendi başına bir çıkar grubu ifade etmediği şeklinde tanımlamaktadır. Dolayısıyla memurlar, herhangi bir grup veya gruplar koalisyonu çıkarları doğrultusunda değil, toplumun ortak çıkarına hizmet eden bir kesim olarak kabul edilmiştir. Hiyerarşik bir yapıya göre örgütlenen Japon bürokrasisi³⁹, hükümetin direktiflerine göre çalışmakla birlikte, özellikle Bakanlık personeli elde ettikleri statüyü ilgili hükümete değil, yeteneğe göre yapılan oldukça sıkı bir elemenden geçiren genel devlet sınavı sonuçlarına borçludurlar. Bürokratik personelin konumu hükümete göre değişmemekte ve işlerini rutin karar-alma süreçlerine göre yapmaktadırlar. Dolayısıyla hükümetten göreceli olarak bağımsız bir konumları bulunmaktadır. Genellikle Tokyo Üniversitesi gibi seçkin okul mezunlarından seçilen iyi yetişmiş bürokratik personel, idari yapının temel taşlarından biri niteliğindedir⁴⁰. Japonya'nın İkinci Dünya Savaşı sonrası toparlanmasında belirtilen bu bürokratik seçkinlerin önemli bir payı olmuştur. İşgal yıllarından sonra toplumu ve devleti yeni bir düzen içerisinde ileriye taşımak amacıyla hükümet, merkezi bir bürokrasinin ve iyi yetiştirilmiş bürokratik personelin

³⁹ Kazuo Machino Bureaucrats' Policy Implementation and Their Influence in Japanese Policymaking Process, *Economic Journal of Hokkaido Univ.*, Cilt 27, 1998, s. 35-51.

⁴⁰ Claudia Derichs - Thomas Heberer, *a.g.e.*, s. 167.

önemini kavramış bulunuyordu. Merkezi hükümetin kararlarının tüm ülke çapında uygulanması iyi örgütlenmiş etkin bir bürokrasi ve seçkin bürokratik personelin varlığını zorunlu koşuyordu. Ülkenin sosyal sistem ve ekonomik kazançlarından bürokratik kadroya tatmin edici pay ayrılmış ve personel de devletin bu cömert tutumuna çok ve verimli çalışarak karşılık vermiştir. Japon yönetimleri, tarihsel deneyimleriyle de ‘güçlü bir devletin ancak güçlü bir bürokrasi ile mümkün olduğunu’ düşünüyorlardı. Bu nedenle bürokrasinin güçlenmesi olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmiştir⁴¹.

Girişimci sınıf ve güçlü bir bürokrasinin ‘iç-içe girmişliği’ ve yakın dayanışmasıyla toplumun ancak ileriye taşınabileceği kanısı, Japon siyasal kültüründe yaygın bir görüştür. “Japon Korparatizmi” veya “Korporasyon-Kapitalizmi”nden söz etmek, bu nedenle konuyla ilgili siyaset bilimciler arasında yaygındır⁴². Elbette bürokrasinin Japon siyasal sisteminde otonom bir aktör olduğunu ileri sürmek güçtür. Bununla beraber bürokrasi, toplumun gelişmesinde önemli katkısına karşın nispi bir otonomi kazanmış ve siyasal sistemdeki konumunu güçlendirmiştir⁴³. Bu da diğer taraftan demokratik bir düzenin işleymesini ve demokratikleşmenin tüm devlet ve toplum kesimlerine sızmasını yavaşlatan bir unsur olmuştur. Demokratik bir siyasal sistemde bürokratik kesimin rolü, parlamento ve seçilmişlerin rolü ile eşit düzeyde olmamalıdır. Bu nedenle Japon Yönetimi, bürokratik bir reformun gereğini parlamentoya taşımıştır. Hükümet kararlarına daha duyarlı bir bürokrasi gereği vurgulanmıştır. Ancak bu yönde bir yenileşme, yani bürokrasi reformu, henüz gerçekleştirilememiştir.

Parlamento (Diet) ve Milletvekili Seçimleri

Diet ülke siyasetinin icra edildiği temel organ niteliğindedir⁴⁴. Parlamento iki meclisli olup, Senato (Sangi-in) ve Temsilciler Meclisi (Shugi-in) şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Japonya’da seçmen yaşı 20, temsilciler meclisine ve senatoya seçilme yaşları 25 ve 30 olarak tespit edilmiştir. İki meclisli Diet’in üyeleri parti üyelerinden ve ender olarak da bağımsızlardan oluşmaktadır. Yasaların çoğunluğu iki mecliste de onaylanmak zorundadır. Ancak iki meclisin uzlaşmadığı yasa taslakları olursa, taslağı sadece Temsilciler Meclisi onaylayarak yasalaştırabilir. Başbakan parlamento üyesi olmak zorundadır ve parlamento tarafından seçilir. İki meclis, siyasal gücü paylaşmakla birlikte, Temsilciler Meclisi belirleyici nitelikte yetkilere sahiptir. Özellikle yasama, başbakanın atanması, hükümetin denetlenmesi, bütçe sorunları ve uluslararası antlaşmaların onaylanması gibi ülke siyasetinde belirleyici önemde olan hususlara Temsilciler Meclisi karar vermektedir. Diet olağan, olağan-üstü ve özel durumlarda çalışmalarını yürütmektedir. Olağan çalışma günleri 150 iş günü olup, her yılın Ocak

⁴¹ Peter Drucker, “In Defense of the Japanese Bureaucracy.” *Foreign Affairs* 77:5, Sept-Oct. 1998, s. 68-80; J. Campbell, “Democracy and Bureaucracy in Japan”, Takeshi Ishida and Ellis S. Krauss (Ed.), *Democracy in Japan*, Pitt. UP, 1989, s. 113-138.

⁴² Hiroshi Okumura, *Japan und seine Unternehmen*, München - Wien, 1992.

⁴³ Gerald L. Curtis, “Politicians and Bureaucrats: What’s Wrong and What’s To Be one”. Gerals Curtis, (Ed.), *Policymaking in Japan: Defining the Role of Politicians*, JCIE Press, Tokyo-New York, 2002, s. 1-17.

⁴⁴ Hans H. Baerwald, *Japan's Parliament: An Introduction*, Cambridge University Press, London, 1974, s. 1-29 ve 74-102.

ayında başlar. Olağan-üstü veya özel durumlarda çalışmalar, parlamento tarafından gerekli görüldüğü zamanlarda, parlamentonun toplanarak çalışması anlamına gelmektedir.

Senato üyeleri altı yıllığına seçilir ve her üç yılda üyelerin yarısı, yani 121'i yenilenir. Toplam 242 üyenin 149'u ülkede seçim bölgelerinde alınan oylara göre belirlenir. Geri kalan kısmı, tüm ülke çapında yapılan seçimde partilerin aldıkları yüzdelik oy oranına göre partiler listelerinden seçilirler. Temsilciler Meclisi seçimleri ise, dört yılda bir yapılır ve toplam sandalye sayısı 480'dir. Ülke, 11 coğrafi bölgeye ve 300 seçim bölgesine ayrılmıştır. 300 Milletvekili seçim bölgelerinde aldıkları oya göre, geri kalan 180 milletvekili de ilgili partinin 11 coğrafi bölgeden aldığı oy oranına göre parti listelerinden seçilirler. Seçim bölgelerinde yarışan adaylar, çoğunlukla kendi kişilikleriyle ortaya çıkıp yarışır ve parti listelerinden seçilen adaylara göre parti teşkilatı ile bağları nispi olarak zayıftır. Ne var ki, parti politikası ile uyum sağlamak durumundadırlar. Aksi takdirde ilgili parti organları aday adayının kendi partilerinden aday olmalarını engelleyebilirler. Buna karşın, partilerin 11 coğrafi bölgede aldığı oy oranına göre, parti listelerinden gösterilen adayların parti örgütleriyle bağları oldukça güçlüdür.

Temsilciler Meclisi, halkın iradesinin yansıdığı toplumsal gücün ifadesi olan temel güçtür; yasama ve yürütmeyi belirler. Ayrıca Senatoda alınan tüm kararları veto edebileceği gibi, bu kararları yeniden düzenleyerek yeni biçimiyle kabul edebilme yetkisine sahiptir. Dolayısıyla Senatonun Japon siyasal sistemindeki rolü ve anlamının olmadığı sıklıkla bir eleştiri olarak gündeme taşınmaktadır. Ancak uluslararası antlaşmalar, bütçe ve başbakanın atanması gibi hususlarda Senato, sırasında önemli roller oynayabilmektedir. Örneğin muhalefet partilerinin Senatoda çoğunluğu elde etmeleri halinde, Senato bazı kararların onaylanmasını erteleyebilir, hatta reddedebilir. Ancak bu gibi gelişmeler oldukça enderdir.

Bir yasa tasarısı, Temsilciler Meclisinden çıkartıldıktan sonra, onaylanması için Senatoya gönderilir. Senato bunu reddettiği zaman -ki iktidar partisinin senatoda da çoğunluğu sağlaması dolayısıyla böyle bir durumla sıklıkla karşılaşmaz- tasarı tekrar Temsilciler Meclisine iade edilir. İade edilen tasarı, Temsilciler Meclisinde eğer 2/3 çoğunlukla (yeniden) onaylanırsa, tasarı yasallaşır. Ancak bunun için Temsilciler Meclisi aritmetiğinin, 2/3 gibi bir çoğunluğu sağlayacak istikrarı göstermesi gerekir. Aksi takdirde söz konusu tasarı yasallaşamaz. Ne var ki, Japon siyasal sisteminde parlamento istikrarlı bir organ olarak çalışmaktadır. Yineleyelim: Senatonun krize yol açabilecek belli bir rol oynayabilmesi, iki mecliste de oy dağılımının oldukça istikrarsız olduğu durumlarda söz konusu olabilmektedir. Böyle bir kriz çıksa dahi, Temsilciler Meclisi teklif götürerek Senato ve Temsilciler Meclisi üyelerinden oluşan ortak bir komisyon kurularak uyuşmazlığın aşılması sağlanabilmektedir. Bu da parlamentonun istikrarlı bir çalışma seyri takip etmesiyle sonuçlanmaktadır.

Her Japon vatandaşı, belli formaliteleri yerine getirmek koşuluyla, seçme ve seçilme hakkına sahiptir. Ne var ki, toplumsal tabanı etkileme potansiyeli ancak belli çıkar gruplarına mahsustur. Bu nedenle parlamenterler daha çok, belli toplumsal tabanı olan kesimler arasından veya onların desteği ile ancak seçilebilirler. Güçlü işveren ve işçi grupları, çeşitli sendikalar, medya, aydın kesim ve dini gruplar seçimlerde etkili baskı grupları olarak bilinmektedir. Bu gruplar parlamentoya sıklıkla milletvekili göndererek veya mevcut milletvekilleri aracılığı ile kendi çıkarları doğrultusunda siyasal sistemi

etkilemeye çalışmaktadırlar. Bununla beraber bazı kişiler, herhangi bir şekilde seçmenin beğenisini kazanarak, parlamenter kimliği kazanabilmektedirler.

Yerel Yönetimler ve Seçimler

Japon yerel yönetim sistemi, iki temel ilkeye göre kurulmuştur: merkezi hükümete karşı belli bir özerkliği korumak ve kendi-kendini yönetme prensibi çerçevesinde yerel seçmenler siyasi hayata çoğunlukla temsilcileri aracılığıyla, ama sınırlı ölçüde doğrudan katılabilmelidirler. 127 milyon nüfusu ve 378 000 km² yüz ölçümü olan Japonya, 547 Köy (mura), 1,942 irili ufaklı kasaba (machi veya cho), 23 özel yerleşim yeri (tokubetsuku), 681 şehir (shi) ve 47 eyalete (vilayet) ayrılmıştır. 47 eyalet de birbirinden farklı özelliklere sahip olan dokuz bölgeye ayrılabilir: Hokkaido, Tohoku, Kanto, Chubu, Kinki, Çugoku, Şikoku, Kyushu und Okinawa. Seçimler ulusal düzeyde olduğu gibi bölgesel (vilayet/eyalet) çapta da yapılmaktadır. Eyaletlerde seçimler yapılmakta ve parlamentolar kurulmaktadır. Siyasal partiler 47 eyaletin her birinde zamanı geldikçe seçim yarışlarına katılırlar. Seçilen parlamenterler mensup oldukları partiyi ve seçmenlerini eyalet parlamentosunda temsil ederler. Ancak Japonya bağlamında eyalet terimini dikkatli kullanmakta yarar vardır. Zira eyalet daha çok federal yönetimlerde söz konusudur. Hâlbuki Japon idari yapısı merkezîyetçidir. Eyalet seçimlerinde muhafazakâr-liberal seçmen temsilcisi ağırlıklı olarak yer almıştır. Muhalefetin oranı 1/3'ü bile aşmamaktadır. Eyalet parlamentoları kendi bölgelerinde bulunan ekonomik kaynakların kullanımı ve bölgesel gelişmelerin durumu ile ilgili kararlar alabilmekle birlikte, Japon idari sistemin merkezîyetçi yapısı eyalet parlamentolarının hareket alanını oldukça kısıtlamaktadır. Ayrıca, eyalet parlamentolarının çoğunlukla iktidarla aynı partiden olması, hükümetle uyumlu çalışması gereğini ortaya çıkarmakta ve böylece bölge parlamentolarının rolü kısıtlanmaktadır. Aynı şekilde belde parlamentoları da kendi bölgeleriyle sınırlı çalışmalar yapabilmektedirler. Kamu İdaresi, İçişleri ve Posta ve Telekomünikasyon Bakanlığı, yerel yönetimler ve sorunlarından sorumlu ulusal hükümet organıdır. Merkezi idarenin güçlü olduğu Japonya'da yerel yönetimlerin güçlendirilmesi gereği siyasi gündemdedir. Nisan 2000'de âdem-i merkezîyetçilik yararına bir yasa taslağı meclisten geçirilmiştir. Buna göre, merkezi idarelerin bazı yetki ve sorumlulukları yerel yönetimlere devredilerek, yerel yönetimlerin vergi gelirlerinin artırılması ve özerkliklerinin güçlendirilmesi yönünde bir dizi düzenlemeler yapılmıştır. Böylece bürokratik engellerin azaltılarak, demokrasinin toplumsal tabana yayılması ve vatandaşların sorunlarının yerel düzeyde çözümlenmesi amaçlanmıştır. Bu yasa ile ilk defa yerel yönetimler merkezi hükümete karşı güçlendirilmişlerdir. Yerel yönetimin başı olan vali veya kaymakam gibi kişiler, yerel seçmen tarafından doğrudan seçilmektedirler. Yerel meclisler de seçilen temsilcilerden oluşmaktadır. Meclis, yerel bütçenin onaylanması ve yerel yönetimin denetlenmesi gibi konularda rol oynamaktadır. Bir danışma ve karar-alma oranı niteliğindeki yerel meclisler, merkezi hükümetin konuyla ilgili birimler ve temsilcileriyle birlikte yerel yönetimin önemli unsurlarından birini oluşturmaktadırlar. İdari sistemin merkezîyetçi yapısı bölge ve belde parlamentolarının hareket alanı ve yetkilerini kısıtlaması nedeniyle, idari sistemin âdem-i merkezîyetçi bir yapıya kavuşturularak demokrasinin bölge ve belde düzeyinde güçlendirilmesi gereği, Japon siyasetinin tartışma gündeminde güncelliğini korumaktadır.

Japonya'da Muhalefet

Japonya'da muhalefetin zayıf ve istikrarsız olduğunu belirtmek gerekir⁴⁵. Güçlü iktidar partisi LDP karşısında birçok muhalefet partisi mevcuttur. Farklı ve birbiriyle uyuşmayan bu partiler, ortak bir taleple LDP iktidarını etkilemekte ve parlamentoda canlılığa katkı sağlayamamaktadırlar. Gerçi toplumsal duyarlılığı hesaba katarak, kendi seçmen tabanlarını aşan muhalefet örneği zaman zaman sergilenmiştir. Ancak bir süreklilik sağlanamamıştır. Bununla beraber Japonya, iki partili bir düzene doğru evrilmektedir ve yakın gelecekte güçlü muhalefet partisinin oluşacağını varsaymak uygun gözükmemektedir⁴⁶. Japon parlamentosunda muhalefet esasen organize bir muhalefet olmakla birlikte, belirtildiği gibi güçlü iktidarlar karşısında etkisi sınırlı kalmaktadır. Muhalefetin, Japon ulusal sorunları veya hükümet partisinin karıştığı skandal durumlarında toplumsal tabanı güçlenmekte ve parlamentoda daha aktif bir siyaset yürütebilmektedir. Parlamentoda muhalefet partilerinin istikrarsızlığı ve zayıflığı esasen iktidar partisinin elini güçlendirmekte ve anti-demokratik pratikleri teşvik etmektedir. Parlamentodaki muhalefetin etkisi sınırlı olunca, parlamento-dışı muhalefetin öneminden de bahsetmek güçleşmektedir (Pohl, 1994: 65-75)⁴⁷. Japonya'da *parlamento dışı muhalefet ve sosyal hareketler*, güçlü değildir⁴⁸. Gerçi 1955'li yıllarda ABD ile Güvenlik Antlaşma ve ittifakının uzatılmasına karşı güçlü bir sivil inisiyatif ortaya çıkmış ve ABD ile ilişkilerin dondurulması gerektiği yönünde talepler ileri sürülmüştü. Aynı muhalefet, Japonya'nın askeri ve uluslararası politikada pasif tutumunu sürdürmesi çağrısı yapmış ve bölgede ABD'nin bir jandarması veya uzantısı görünümünden sıyrılmasını istemişti. Zira o dönemde ABD, Kore nedeniyle Japon desteğine ihtiyaç duymuş, Kore'ye muhtemel bir askeri müdahalede Japon askerlerini yanında görmek istemişti. Japon vatandaşları, kendine yakın gördükleri Korelilere karşı ABD yanında savaşmak istememişlerdi. Bu nedenle ortaya çıkan parlamento dışı muhalefet, oldukça güçlenmişti. Ne var ki, Hükümetin ABD ile ittifak antlaşmasını 1960'da uzatması üzerine, bu hareket bir kriz içine düşmüş ve giderek de etkisini yitirmiştir. Bir başka anlatımla, parlamentonun istikrarı, parlamento dışı muhalefetin etkisini kısa zamanda nötralize etmiştir. ABD karşıtı muhalefetin dışında, 1960'ların ortalarından itibaren ortaya çıkan öğrenci, kadın hakları ve çevre hareketlerinden söz etmek gerekir. Ancak bunların hiçbiri Batı Avrupa örneği ile boy ölçüşür boyutlara ulaşamamıştır. Zaten oldukça otoriter bir geçmişi ve muhafazakâr yapısı dolayısıyla Japon siyasal sisteminde parlamento dışı muhalefet, güçlü bir şekilde ortaya çıkamamakta ve olduğu kadarıyla da etkisi kısa süreli ve zayıf kalmaktadır. Buna karşın, siyasal katılım imkânını değerlendiren daha iyi örgütlenmiş olan işveren ve işçi sendikalarını, Japon siyasal sisteminin önemli bir unsuru olarak değerlendirmek gerekir⁴⁹.

⁴⁵ Gerald L. Curtis, *The Japanese Way of Politics*, Columbia University Press, New York, 1988, s. 17-156.

⁴⁶ Claudia Derichs - Thomas Heberer, *a.g.e.* s. 176.

⁴⁷ Manfred Pohl, "Zur Politik in Japan: Von der Einparteien-Demokratie zum Zweiparteiensystem?", Hans Jürgen Mayer ve Manfred Pohl (Ed.), *a.g.e.*, s. 65-75.

⁴⁸ Yutaka Tsujinaka - Robert Pekkanen, "Civil Society and Interest Groups in Contemporary Japan" *Pacific Affairs*, cilt 80, sayı 3, Sonbahar 2007, s. 419-437.

⁴⁹ Claudia Derichs - Thomas Heberer (Ed.), *a.g.e.* s., ss. 201-212.

İşveren ve İşçi Sendikaları

Japon siyasal sisteminde ekonomi ve siyaset oldukça sıkı bir ilişki içindedir⁵⁰. Özellikle 1960-80 yılları arasında, ekonomik büyümenin önemli oranlara ulaştığı yıllarda, işveren sendika ve cemiyetleri siyasi gelişmeleri etkileme çabalarını yoğunlaştırmışlardır. İyi örgütlenmiş ekonominin belirleyici aktörleri, siyasi karar mekanizmasını etkileyebilmişlerdir. Ekonomik aktörler ve bürokrasi arasında sıkı bir işbirliği doğmuştur. Bu nedenle Siyaset Bilimi literatüründe ‘Japon Korparatizmi’nden sıkça bahsedilmektedir⁵¹. Büyük ekonomi aktörleri, yalnız endüstri sektöründen değil aynı zamanda tarım ve inşaat sektörlerinden oluşmaktadır. Siyasal partiler, seçim harcamaları için işverenlerin veya işçilerin finansman desteğine ihtiyaç duymaktadırlar. Belli seçim bölgelerinde propaganda faaliyetlerinin geniş harcamalara dayanması, ekonomik çıkar gruplarının başbakan veya kabineyi etkileme şansını kolaylaştırmıştır. Ne var ki bu sistem daha çok ekonomi ağırlıklı siyaset takip eden LDP’nin 38 yıllık iktidarının 1993’te son bulmasıyla değiştirilmiştir. 1993’de LDP oy çoğunluğunu kaybetmiş ve hükümeti kurma görevini LDP dışında çeşitli partiler koalisyon kurarak ifa etmişlerdir. Daha sonra, özellikle işveren sendikaları seçim propagandaları için geniş yardımını önemli ölçüde kesmiştir. İşveren sendikaları böylece Japon siyasal sisteminde önemini giderek kaybetmiştir. Ancak aynı yıllarda gündemde olan küreselleşme sürecine katılan büyük Japon firmalarının önemi ise artmıştır. Büyük firmalar artık bir sendikal örgütlenmeye ve sendika aracılığı ile siyasi gelişmeleri etkileme çabasından vazgeçmiştir. Bunun yerine büyük firma yetkilileri doğrudan milletvekili, bakan veya başbakana ulaşarak sorunlarını iletmiş ve çözüm beklemiştir. Bu tutum değişikliğini esasen sosyalizmin dünya çapında çekiciliğini kaybetmesiyle açıklamak mümkündür. Ülke içinde örgütlü bir Sosyalist Parti’nin iktidara taşınarak, ülkeyi Sosyalist Blok’a taşıması riski ortadan kalkmıştır. Dolayısıyla işverenlerin ortak hareket etmesini gerektirecek neden kalmamıştır. Artık her bir büyük firma kendi çıkarını, rakibi olan diğer firmaya karşı savunmak durumundadır. Ayrıca yapılan seçim reformu da partilerin propagandasını işveren sendikalarının finanse etmesini güçleştirmiştir. Reform sonrası propaganda çalışmaları için mali destek artık devletten gelmektedir. Daha önce baskı grupları ilgili parlamenter adayını desteklerken, reform sonrası partinin ilgili organına mali destek yapılabilir. Kamuoyuna bu yardımlar duyurulmaktadır. Bu nedenle işverenlerin mali desteği nispi olarak önemsizleşmiştir. Tarım sektörünün hem ülke içinde hem de uluslararası düzeyde giderek önemsizleşmesi tarım lobisinin zayıflamasına yol açmıştır. Ancak bu, ekonomik aktörlerin siyasi gelişmeleri etkileme şansının ortadan kalktığı şeklinde yorumlanmamalıdır. Ekonomik aktörler ve siyasetçiler arasında biçimsel ve enformel bağların sürdüğünü belirtmek ve süreceğini öngörmek mümkündür. Japonya’da en önemli ekonomik baskı grubu “Ekonomik Cemiyetler Birliği” (Keidanren) olup, ekonomik dernek ve cemiyetlerin bir çatı ve koordinasyon örgütü niteliğindedir. Keidanren, daha çok büyük ve orta büyüklükteki firmaları temsil etmektedir. Birliğin, 1997 yılı itibarıyla, toplam 1 205 üyesi bulunuyordu. Birlik, siyasi partileri finanse etmiş, hükümete karşı kendi üyelerinin çıkarlarını etkili biçimde savunmuştur. Birlik,

⁵⁰ S. Wilks - M. Wright, “The Japanese Bureaucracy in the Industrial Policy Process”, Stephen Wilks, ve Maurice Wright (Eds.), *The Promotion and regulation of industry in Japan*, McMillan. London, 1991, s. 32-50.

⁵¹ Peter P. Cheng, “Japanese Interest Group Politics: An Institutional Framework”, *Asian Survey* cilt 30, sayı 3 Mart 1990, s.251-265.

ülkedeki en etkili baskı grubudur. Birlik başkanı, günlük gazetelerde “İktisat Başbakanı” olarak resmedilmektedir⁵². Birlik, üyelerinin çıkarlarını korumak amacıyla ülke dışında da etkili çalışmalar yapmaktadır. Dış ekonomik ilişkilerin düzenlenmesinde de hükümet ile yakın işbirliği içindedir. Diğer etkili ekonomi baskı grupları “İşveren Cemiyetleri Birliği”, “Endüstri ve Ticaret Odası”, “Genç Girişimciler” ve “Çiftçiler Cemiyeti”dir. Japon siyasal sistemi, demokratik yapısı gereği işçi sendikalarının siyasal sürece katılımına da fırsat tanımaktadır. Ne var ki, işçi sendikaları işveren örgütlenmesine göre oldukça zayıf olup ülke siyasetini biçimlendirecek güçten yoksundur. Parlamentoda seslerini daha çok muhalefet partisi/partileri aracılığıyla duyurmaktadırlar.

Doğal kaynakların kıtlığı nedeniyle Japonya, ulusal zenginliğini, iyi yetişmiş ve örgütlenmiş insan gücüne dayandırmak durumunda kalmıştır. Dolayısıyla, güçlü bir girişimci sınıfın yanında, iyi eğitilmiş işçi sınıfının gereği, Japon ekonomik başarısının zorunlu unsurlarından biri olmuştur. Japonya’da, özellikle Kıta Avrupa’sı ülkelerinde olduğu gibi, kendi çıkarları için mücadele eden devrimci bir işçi sınıfı oluşmamıştır. İşçi kesimi kendini, geri kalan toplum üyeleriyle kimlik ve çıkar birliği içinde görmüş ve organize bir bütünü, toplumun bir parçası olarak değerlendirmiştir. Bu nedenle Japon toplumu, Batı Avrupa örneğinde olduğu gibi, toplumu ‘allak-bullak’ eden uzun süren, derin sınıf savaşları yaşamamıştır. Bununla birlikte işçi kesimi kendi öznel durumunun farkında olup kendi aralarında örgütlenerek özgül çıkarlarını işverenlere karşı koruma çabası içinde de olmuştur. Elbette işveren sınıf daha bilinçli, daha iyi örgütlenmiş ve ne istediğinden emin olan bir kesimdir. Ancak bu kesimi Japon işçi sınıfı kendi karşıtı olarak görmemiştir. İşveren kesim işçi sınıfının sorunlarına duyarlı davranmıştır. İşçilere iş güvencesinin sağlanması, verimlilik oranında ücret artışı, uzun çalışma yıllarına göre ücret artışı gibi hususlar, Japon işçisinin bağlı olduğu firmaya sadakatini ve güvenini güçlendirmiştir. İşçi temsilcilerinin firma yönetiminde dikkate alınması ve beklentilerinin mümkün olduğu ölçüde karşılanması, işçi sendikalarının güçlenmesini sınırlandırmış ve topluma entegrasyonunu sağlamıştır. Bu nedenle Japonya’da işçi sendikaları yerine işletme sendikaları yaygınlaşmıştır. İşletme çıkarları, hem işçi sınıfının hem de işveren kesimin paylaştığı çıkarlar olarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla işletmenin güçlü tutulmasının iki tarafın da çıkarına uygun düştüğü kabul edilmektedir. Bununla beraber işçi sendikaları, LDP iktidarını düşürerek ve kendi isteklerini gerçekleştirecek partileri destekleyerek siyasi mücadelenin önemli aktörleri olmuşlardır. Örneğin önemli işçi sendikaları 1989’da bir çatı örgütü olan “Ringo”da birleşerek, Senato seçimlerinde bir hayli etkili olmuşlardır. Ringo bugün için sendikaya kayıtlı tüm işçilerin % 60’ını temsil etmektedir. Ringo’nun dışında üç farklı işçi sendikaları çatı örgütü daha vardır. Japon işçilerinin 1/3’ü işletme sendikaları üyeleridir⁵³. Siyasal sisteminin bir diğer önemli unsuru yargıdır. Aşağıda kısaca Japon yargı düzenine yer verilecektir.

⁵² Hidetaka Yoshimatsu, “Japan's Keidanren And Free Trade Agreements: Societal Interests and Trade Policy”, *Asian Survey*, Mar/Apr 2005, cilt 45, sayı 2, s. 258-278.

⁵³ Manfred Pohl, “Wirtschaftsverbaende und Interessengruppen”, Hans Jürgen Mayer ve Manfred Pohl (Hrsg.), *a.g.e.*, s. 99-102.

Yargı

Yargı, yasama ve yürütme organlarından tamamen bağımsızdır. Sekiz yüksek mahkeme, 47 eyaletin her birinde dört mahkeme ve bir de jürisi olmayan mahkeme mevcuttur. Japon Anayasa Mahkemesi (supreme courts) yargı sisteminin hiyerarşik olarak tepesinde yer alan en yüksek yargı organıdır. Mahkeme başkanı aynı zamanda en yüksek yargıdır. Anayasa Mahkemesi üyeleri başkan ve 14 yargıçtan oluşmaktadır. Baş yargıç, Bakanlar Kurulunun teklifi üzerine Japon İmparatoru tarafından atanır. Yargıçların 14'ü de Bakanlar Kurulu tarafından doğrudan atanmaktadır. Üyeler, atandıktan sonra ilk seçimlerde halk tarafından onaylanır. Üyelerin 10'u seçkin hukukçulardan oluşur. Kalan 4'ü hukukçu olmak zorunda değildir. Yüksek Mahkeme yasama ve yürütmenin uygunluğunu denetlemektedir. Ancak Anayasa Mahkemesi, örneğin Japonya'nın silahlı kuvvetlere sahip olup olmaması gibi duyarlı alanlarda oldukça pasif bir tutum benimsemekte ve bir görüş oluşturup kamuoyuna duyurmakta isteksiz davranmaktadır. Anayasa Mahkemesi, bugüne kadar silahlı kuvvetlerin varlığına meşruiyet sağlayacak bir karar çıkarmamıştır. Anayasa Mahkemesi, duyarlı ulusal sorunların çözümünde toplumsal mutabakatın sağlanmasına özen göstermektedir. Anayasa Mahkemesi dışında 4 farklı mahkeme türü mevcuttur: Yüksek Mahkeme (8), Mahalli Mahkeme (50), Aile Mahkemesi (50) ve Sınırlı Yetkili İlk Başvuru Mahkemeleri (438). Bu mahkemelerde toplam 3 136 yargıç görev yapmaktadır. Hakimlerin atamaları, ilk Temsilciler Meclisi genel seçimleriyle onaylanır ve on yıllık görev süresinden sonra aynı süreç yeniden işler. Bu yönüyle Yargıtay, demokratikleşme sürecinin bir unsurudur⁵⁴. Japon hukuk sistemi, Anglo-Sakson geleneginden etkilenmiş; İngiltere ve ABD yargı sisteminin belli seçicilikle örnek alınmasıyla oluşturulmuş olup, Kıta Avrupası hukuk sisteminin aksine, belli cezalar için idamı meşru bulmaktadır. Ancak bu ceza türü ender olarak uygulanmaktadır. Mahkeme uyuşmazlıkları kamu denetimine açık olup, memnuniyetsizlik durumlarında bir üst mahkemeye başvurulabilmektedir. Bir başka ifadeyle, yargı sistemi oldukça şeffaf olup, Japonya olgun bir hukuk devleti niteliği göstermektedir. Mahkemelerin örgütlenmesi sivil-askeri ayırımını tanımamaktadır. Sivil, askeri veya idari tüm uyuşmazlıklar ilgili mahkemelerde görüşülüp karara bağlanmaktadır. Ancak Türkiye'de olduğu gibi Japonya'da da mahkeme süreci oldukça uzun sürmektedir. Hukuk sisteminin reform edilerek yeni gereklere uygun bir hukuk sistemin kurulması amacıyla Adalet Reformu Komisyonu kurulmuştur. 1999'da kurulan Komisyon çalışmalarını tamamlayarak bir rapor halinde çalışma sonuçlarını 2001'de açıklamıştır. Buna göre hukuk sistemi, halkın beklentilerine göre yeniden örgütlenmelidir, hukuk mesleğine ve düzenine saygınlık kazandıracak önlemler alınmalıdır. Yani, yeni bir hukuk düzeni temeli hazırlanmalıdır. Ancak bu yönde yapılan tavsiyelere içerik kazandırılarak somut adımlar henüz atılmamıştır.

Japon Medyası

Medyanın yasama, yargı ve yürütmenin yanında siyasal sistemin informal dördüncü kuvveti olduğu yaygın bir kanıdır. Tokyo, siyaset ve ekonomide ağırlıklı olduğu gibi medyada da belirleyici öneme sahiptir. Başlıca medya kuruluşlarının merkezi Tokyo'dadır. Batı'da ve ülkemizde olduğu gibi, Japonya'da da siyasi haberleşme ve

⁵⁴ <http://web-japan.org> (Erişim Tarihi: 20. 06. 2003).

etkileme aracı olarak medya, hükümet politikasının benimsetilmesi veya muhalefet edilmesi çabasında kamuoyunun / siyasi iradenin oluşumunda rol oynamaktadır. Örneğin, internet, televizyon, radyo, dergi ve gazete gibi basın araçları, hükümet ve kamuoyunu belli bir biçimde etkileyerek siyasal sürece katılmaktadır. Japonya’da basın mensuplarını, ayrı bir çıkar grubu olarak nitelendirmek ve prestij sahibi ayrıcalıklı sınıfa dahil etmek uygun gözükmemektedir⁵⁵. Japonya’da örneğin kişi başına düşen gazete sayısı hem ABD’den hem de Batı Avrupa’dan yüksektir. Japon halkının % 90’ı gazete okumaktadır. Ulusal düzeyde önemli olan beş gazetenin, Yomiuri Shimbun, Asahi Shimbun, Mainichi Shimbun, Nihon Keizai Shimbun ve Sankei Shimbun’un toplam satışı 40,5 milyonu aşmaktadır. Bunun dışında çeşitli bölgesel ve yerel gazeteler mevcuttur. Ancak belirtilen beş gazete siyasi olarak daha fazla etkileme gücüne sahiptir. Bu gazetelerin merkezi Tokyo’dadır. Siyasi olarak esasen birbirine benzeyen gazeteler içerik ve yorum farklılığında birbirleriyle rekabet etmekten çok, fiyatları, siyaset-ekonomi ağırlıklı olmak gibi uzmanlık alanları, popüler kültür ve magazinier yönleriyle birbirleriyle yarışmaktadırlar. Ancak siyasi yönden ayırım muhafazakâr Sankei ve liberal Asahi arasında görünür niteliktedir. Kitle iletişim araçları, özellikle gazeteler, günlük haber iletimi yanında, dalgalandırıcı haberleri okuyucularına gururla ulaştırmaktadırlar. Bir politikacı veya bürokrat, “vergî yüzüzleri”, şantajlar ya da ünlü bir kişinin kusurları gündeme hemen taşınmakta, ancak kısa sürede de unutulmaktadır. Ülkemizde olduğu gibi Japonya’da da eleştirel gazeteciliğin zayıflığından söz etmek mümkündür. Dergicilik de oldukça gelişmiş olup tirajı örneğin 1994 yılı için 5 milyar fasiküle yakındır. Dergilerde kısa süren yayın hayatına tanık olunmaktadır. Dergilerin yaklaşık % 65-50’i magazin ve popüler kültür ağırlıklıdır ve nitelikli dergi sayısı oldukça azdır. 597 600 tirajıyla muhafazakâr Bungei Shunjū, liberal Chuo Koron ve Sekai önde gelen nitelikli dergilerdir. Ayrıca hükümetin etkisinde olan belli birkaç yayınevi genel yayın hayatında etkilidir. Yaş grubu, uzmanlık alanına göre veya aile türü dergi çeşitleri oldukça bol miktardadır. Ayrıca 80 civarında radyo istasyonu ve 100 civarında televizyon kanalı olan Japonya’da kitle iletişim araçları kıtlığından bahsetmek imkânsız gözükmemektedir. Japonya’da medya, haber alma kaynağı olduğu kadar, bir eğlence aracı niteliği de taşımaktadır. Japonya’da medyanın çeşit ve zenginliği üst düzeylerde olmasına rağmen, dördüncü kuvvet olarak işlev gördüğünü ileri sürmek oldukça güçtür. Çünkü medyanın güçlü ve istikrarlı iktidarlar nedeniyle siyasal arenada hareket yeteneği oldukça zayıftır ve hükümet politikalarını halka benimsetmekte bir araç işlevi görmekten öteye gidememektedir.

⁵⁵ Susan J. Camp - Ellis S. Krauss Pharr, *Media and Politics in Japan*, University of Hawaii Press, Hawaii, 1996; Jochen Legewie “Japan’s Media: Inside and Outside Powerbrokers. 2. Edition, Printed in Japan, Published by CNC Japan K.K. Second edition March 2010, s. 1-44 (Erişim Tarihi: 23. Ocak 2013); Open Source Center (ed.), “*Media Aid Japan- Media Environment Open; State Looms Large*”, Guide to Traditional and Interactive Digital Media 2009: A Resource for Strategic Communication, 18 August 2009.

Sonuç

Genel olarak söylenebilir ki, 1868 – 1945 arası dönemde Japon siyasal sistemi ve dış politika karar mekanizmasında güçlü siyasi kişilikler, güçlü aktörler dinamik roller üstlenmişlerdir. 1947’den sonra 2000’li yıllara kadar, kurumlar ve bürokrasi oldukça güçlendirilmiş, belirleyici roller üstlenmişlerdir. Böylece kişilerden bağımsız istikrarı önceleyen bir yapı tesis edilmiştir. Öyle ki, tüm demokratiklik ve liberallik iddialarına rağmen, siyasi seçkinler, politikacılar zaman zaman “bürokrasinin oyuncuğu” haline düşmüşlerdir. Bu nedenle, Başbakanlık veya bakanlıkları işgal eden politikacılar sıklıkla değişmesine rağmen, genel istikrar güçlü bürokrasi üzerinden devam etmiştir. Japonya, anayasal demokratik bir hükümet biçimine sahip olup reşit olan tüm Japon vatandaşları ulusal ve bölgesel seçimlerde oy hakkına sahiptir. Japon siyasal sistemi, Barış Anayasası olarak bilinen 1947 Anayasasına dayanmaktadır ve güçler ayrılığı ilkesi benimsenmiştir. Anayasa, başlıca siyasi kurumların, imparator ve Japon vatandaşlarının hak ve yükümlülüklerini genel olarak tanımlamıştır.

Yasama organı olan Diet, Temsilciler Meclisi ve Senato’dan oluşmaktadır. Temel siyasi ve yasama organı olarak Temsilciler Meclisi işlev görmektedir. Ancak yasa tasarılarının çoğu iki mecliste de onaylanmak durumundadır. Yürütme görevini kabine yerine getirir. Başbakan, Diet üyeleri arasından seçilmek zorundadır. Parlamento atadıktan sonra Başbakan, çoğunluğu parlamenter olmak zorunda olan kabinesini kurar. Kabine üyeleri de kendi sorumluluklarında olan Bakanlıkları idare ederler. Yürütme görevinin diğer aktörleri ise yerel yönetimlerdir.

Siyasal katılıma geniş olanak tanınmaktadır. Medya ve çeşitli baskı grupları siyasal hayatın gelişimini etkileme şansına sahiptirler. Ancak siyasal sistemin istikrarı ve Japon toplumunun yapısı ve değerleri gereği muhalefet güçlü değildir. Güçlü parti olan LDP ve LDP içinde çeşitli gruplar, ülkenin genel siyasal istikametini belirlemeye devam etmektedir. Gerçi Japonya iki partili bir düzenin yerleştirilmesi için çaba sarf etmektedir. Böylece muhalefetin tek bir parti çatısı altında toplanarak güçlenmesi ve siyasal gelişmelere katkı sağlayacağı umulmaktadır. Ancak muhalefet partilerinin dağınıklığı, arzulanan böyle bir tablonun ortaya çıkmasını sınırlandırmaktadır. Parlamento dışı muhalefet de henüz siyasal bir aktör kimliğini kazanmamıştır. Yürütmeden bağımsız olarak işleyen yargı sistemi demokratik teamüllere göre işlemektedir. Yargılama süreci demokratiktir ve yargılama görevini bağımsız mahkemeler ifa ederler. Ancak dava ve duruşmaların uzun zaman alması nedeniyle ortaya çıkan tıkanıklığa karşı yargıda bir reform gerekli gözükmektedir.

Japonya ekonomik başarısını, 2000’li yıllara kadar sürdürmüştür. Ekonomik başarının sürmesi ölçüsünde, siyasal sistemde önemli bir tıkanıklığın ortaya çıkmayacağı söylenebilir. Ekonomik başarı devam ettiği sürece Japonya savunma ve dış politika alanlarında köklü bir değişiklik yapmamıştır. Ancak son yıllarda Japon ekonomisinde son yıllarda durgunluk yaşandığı gibi büyüyen ve güçlenen Çin, Japonya için bir kaygı ve baskı unsuru olmuştur. Japonya son yıllarda durağanlaşan ekonomisini canlandırmak ve Çin baskısını aşmak için daha aktif bir dış politika sürecine girebilir. Bu da siyasal sistemde bir değişim ve dönüşümü gerekli kılabilir. Ancak bu hususların irdelenmesi ayrı bir çalışmayı gerekli kılmaktadır.

Kaynakça

- ARISAKA, Yoko, "The Nishida Enigma: 'The Principle of the New World Order' (1943)", *Monumenta Nipponica* (51:1), 1996.
- ARISAKA, Yoko, "Beyond East and West: Nishida's Universalism and Postcolonial Critique", *The Review of Politics* (59:3), 1997.
- AYDIN, Cemil, "Modern Japon Tarihinde Batı Karşıtlığı: Okawa Shumai'nin Asyacılık Düşüncesi", *Divan: İlmî Araştırmalar* 13, (2)2002, ss. 107-133.
- AYDIN, Cemil, *The Politics of Anti-Westernism in Asia: Visions of World Order in Pan-Islamic and Pan-Asian Thought*, Columbia University Press, Global and International History Series, 2007.
- BAERWALD, Hans H., *Japan's Parliament: An Introduction*, Cambridge University Press, London, 1974.
- BAILEY, Paul J., *Postwar Japan. 1945 to the Present*, Blackwell Pub., Oxford, 1996.
- BEASLEY, William G., *The Meiji Restoration*, Stanford, 1972.
- BANNO, Junji, *Democracy in Pre-War Japan: Concepts of Government, 1871-1937: Collected Essays*, (Çev. Andrew Fraser), Routledge, 2001.
- BANNO, Junji ve OHNO, Kenichi, "The Flexible Structure of Politics in Meiji Japan", *Research Paper 07, Developmental Leadership Program, Australian Government Aid*, April 2010, pp. 1-43.
- BENZ, Wolfgang, "Amerikanische Besatzungsherrschaft in Japan, 1945-1947. Dokumentation", *Vierteljahrshefte für Zeitgeschichte* 26 (2) 1978, ss. 265-346.
- BROWNE, Eric ve KIM, Sunwoong, 'Factional rivals and electoral competition in a dominant party: Inside Japan's Liberal Democratic Party, 1958-1990.' *European Journal of Political Research*, Vol. 42, 2003, pp. 107-134.
- BÜYÜKBAŞ, H., "Japon Modernleşmesi Üzerine (1868-1912)", *Bilimname* 3, Kayseri, 2003, ss. 65-86.
- , "Rusya'nın Uzakdoğu Sınır Politikası", *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, Sayı 148, Ocak-Şubat 2004, ss. 187-204.
- , "Meiji Dönemi Japon Dış Politikası ve Bölgesel Rolü Üzerine Bir Değerlendirme", *Kamu Hukuku Arşivi*, Yıl 7, Sayı 14, Mart 2004, ss. 97-126.
- , "II. Dünya Savaşına Doğru Japon Dış Politikasında Bölgesel Kimlik Arayışı", Ertan EĞRİBEL ve Ufuk ÖZCAN (Ed.), *Sosyoloji Yıllığı Kitap 11*, Kızılelma Yayıncılık, İstanbul, Mart 2004, 354-367.
- CAMP, Susan J. ve KRAUSS, Ellis S., *Media and Politics in Japan*, University of Hawaii Press, Hawaii, 1996.
- CAMPBELL, J., "Democracy and Bureaucracy in Japan", Takeshi ISHIDA and Ellis S. KRAUSS (Ed.), *Democracy in Japan*, Pitt. UP, 1989, pp. 113-138.
- CHENG, Peter P., "Japanese Interest Group Politics: An Institutional Framework", *Asian Survey* cilt 30, sayı 3 Mart 1990, pp.251-265.
- CURTIS, Gerald "Japanese Political Parties: Ideals and Reality", RIETI, RIETI Discussion Paper Series 04-E-005, The Research Institute of Economy, Trade and Industry, tarihsiz, pp. 1-18.
- CURTIS, Gerald L., *The Japanese Way of Politics*, Columbia Univ. Press, New York, 1988.

- CURTIS, Gerald L., "Politicians and Bureaucrats: What's Wrong and What's To Be one", CURTIS, Gerals (Ed.), Policymaking in Japan: Defining the Role of Politicians, JCIE Press, Tokyo-New York, 2002, pp. 1-17.
- CRESCO, Jose Antonio, "The Liberal Democratic Party in Japan: Conservative Domination", International Political Science Review, cilt, 16, sayı 2, Nisan 1995, pp. 199-209.
- DERICHS, Claudia ve HEBERER, Thomas (Ed.), Einführung in die politischen Systeme Ostasiens, Leske-Budrich, Opladen, 2003.
- DRUCKER, Peter, "In Defense of the Japanese Bureaucracy." Foreign Affairs 77:5, Sept-Oct. 1998, pp. 68-80.
- FINN, Richard B., Winners in Peace. MacArthur, Yoshida, and Postwar Japan, University of California Press, Berkeley-Los Angeles, 1992.
- GERLACH, Michael L., Alliance Capitalism: The Social Organization of Japanese Business, University of California Press, Berkeley, 1992.
- GREEN Michael J. ve CRONNIN, Patrick M. (Ed.), The U.S. - Japan Alliance, Past, Present and Future, Council on Foreign Relations, New York, 1999.
- HUFFMAN, James L., Creating a Public People and Press in Meiji Japan, University of Hawaii Press, Honolulu, 1986.
- HUNTER, Janet E., Modern Japonya'nın Tarihi, (Müfit Günay), İmge, Ankara, 2002.
- IGARASHI, Takashi, "MacArthur's Proposal for an Early Peace with Japan and the Redirection of Occupation Policy toward Japan: United States Policy toward East Asia: 1945-1950", The Japanese Journal of American Studies 1, 1981, pp. 55-86.
- IIZAWA, Shoji, "The Path for Prime Minister Yoshida", Contemporary Japan 18, 1949, pp. 34-43.
- KEVENHÖRSTER, Paul, "Das japanische Parteiensystem im Umbruch - Stagnation oder Neubeginn?", Aus Politik und Zeitgeschehen, Band 50, 1994, ss. 3-6.
- LEGEWIE, Jochen, "Japan's Media: Inside and Outside Powerbrokers", 2. Edition, Printed in Japan, Published by CNC Japan K.K. Second Edition March 2010, s. 1-44 (<http://www.cnc-communications.com/en/home-en.html>. Erişim Tarihi: 23. Ocak 2013).
- MACHINO, Kazuo, "Bureaucrats' Policy Implementation and Their Influence in Japanese Policymaking Process", Economic Journal of Hokkaido Univ., Vol. 27, 1998, pp. 35-51.
- MAYER, Hans Jürgen ve POHL, Manfred (Ed.), Länderbericht Japan, Geographie, Geschichte, Politik, Wirtschaft, Gesellschaft, Kultur, Bundeszentrale für Politische Bildung, Bonn, 1994.
- MEHL, Margaret, History and the State in Nineteenth-Century Japan, St. Martin's Press, New York, 1988.
- MOORE, Ray ve ROBINSON, D. Partners for Democracy: Crafting the New Japanese State Under MacArthur. Oxford University Press, Oxford-New York, 2002.
- MULGAN, Aurelia George, "Beyond Self Defense? Evaluating Japan's Regional Security Role Under the New Defense Cooperation Guidelines", Pacifica Review 12:3, October 2002, pp. 225-248.

- MURAMATSU, Michio ve KRAUSS, Ellis S., “The conservative policy line and the development of patterned pluralism”, YAMAMURA ve YASUBA (Ed.), *The Political Economy of Japan*, cilt. 1, Stanford University Press, Stanford, CA, 1987, pp. 516-554.
- MURAMATSU, Michio ve KRAUSS, Ellis S., “The Dominant Party and Social Coalitions”, PEMPEL, T.J. (Ed.), *Uncommon Democracies: The One-Party Dominant Regimes*, Cornell University Press, Ithaca NY, 1990.
- NAJITA, Tetsuo ve HAROOTUNIAN, Harry D., “Japanese Revolt Against the West: Political and Cultural Criticism in the Twentieth Century”, in Peter DUUS (ed.), *The Cambridge History of Japan, Cilt 6: The Twentieth Century*, Cambridge University Press, Cambridge, 1988, pp. 711–774.
- OKUMURA, Hiroshi, *Japan und seine Unternehmen*, München - Wien, 1992.
- OPEN Source Center (Ed.), *Media Aid Japan- Media Environment Open; State Looms Large, Guide to Traditional and Interactive Digital Media 2009: A Resource for Strategic Communication*, 18 August 2009; www.fas.org/irp/ (Erişim Tarihi: 11 Ocak 2013).
- POHL, Manfred, “Die politischen Parteien”, Hans Jürgen MAYER ve Manfred POHL (Ed.), *Länderbericht Japan, Geographie, Geschichte, Politik, Wirtschaft, Gesellschaft, Kultur*, Bundeszentrale für Politische Bildung, Bonn, 1994, ss. 76-98.
- PANTON, Michael A., “Politics, Practice and Pacifism: Revising Article 9 of the Japanese Constitution”, *Asian-Pacific Law & Policy Journal*, 11(2), pp. 163-218.
- POHL, Manfred, “Wirtschaftsverbaende und Interessengruppen”, MAYER, Hans Jürgen ve POHL, Manfred (Hrsg.), *Länderbericht Japan, Geographie, Geschichte, Politik, Wirtschaft, Gesellschaft, Kultur*, Bundeszentrale für Politische Bildung, Bonn, 1994, ss. 99-102.
- POHL, Manfred, “Zur Politik in Japan: Von der Einparteien-Demokratie zum Zweiparteiensystem?”, Hans Jürgen MAYER ve Manfred POHL (Ed.), *Länderbericht Japan, Geographie, Geschichte, Politik, Wirtschaft, Gesellschaft, Kultur*, Bundeszentrale für Politische Bildung, Bonn, 1994, ss. 65-75.
- SAALER, Sven, “Pan-Asianism in Meiji and Taishō Japan -A Preliminary Framework”, Working Paper 02/4, Deutsches Institut für Japanstudien, Tokyo, 2002, pp.1-35.
- SZECHENYI, Nicholas “A Turning Point for Japan’s Self-Defense Forces”, *The Washington Quarterly*, cilt 29, sayı 4, pp. 139-150.
- TSUJINAKA Yutaka ve PEKKANEN, Robert, “Civil Society and Interest Groups in Contemporary Japan” *Pacific Affairs*, cilt 80, sayı 3, Sonbahar 2007, s. 419-437.
- WESTNEY, D. Eleanor, *Imitation and Innovation: The Transfer of Western Organization Pattern to Meiji Japan*. Harvard University Press, Cambridge, 1987.
- WILKS, S. ve WRIGHT, M., “The Japanese Bureaucracy in the Industrial Policy Process”, WILKS, Stephen ve WRIGHT, Maurice (Eds.), *The Promotion and regulation of industry in Japan*, McMillan. London, 1991, pp. 32-50.

-
- WU, Ming-shan ve LEE, Chun-ta, “A Study of Komeito as a Critical Minority Party in Japanese Coalition Regimes”, “Asian Social Science”, (www.ccsenet.org/ass), 7(9), September 2011, pp. 1-10.
- YOSHIDA, Shigeru, “Japan and the Crisis in Asia”, *Foreign Affairs* 29(2), 1951, s. 171-181.
- YOSHIMATSU, Hidetaka, “Japan's Keidanren And Free Trade Agreements: Societal Interests and Trade Policy”, *Asian Survey*, 45(2), Marz/April 2005, pp. 258-278.